

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada – Government

MINISTRIA E ARSIMIT SHKENCËS DHE TEKNOLOGJISË

KURRIKULAT LËNDORE/PROGRAMET MËSIMORE

Klasa e dytë

Prishtinë, 2018

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria –Vlada-Government
Ministria e Arsimit e Shkencës dhe e Teknologjisë- Ministarstva za Obrazovanje Nauku i
Tehnologiju-Ministry of Education Science &Technology

Kabineti i Ministrisë /Kabinet Ministra / Cabinet of the Minister

Nr. 424/018
Datë: 13/08/2018

Ministri i Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë, në mbështetje të neneve 4, 21, 22 të Ligjit, nr. 03/L-189 për administratën shtetërore të Republikës së Kosovës, (Gazeta zyrtare, nr. 82, 21 tetor 2010), nenit 5 dhe Ligjit nr. 04/L032 për Arsimin Parauniversitar në Republikën e Kosovës, duke u bazuar në nenin 8 paragrafi 1.4 dhe shtojcën 6 të Rregullores nr. 02/2011 për fushat e përgjegjësisë administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe Ministrive (22.03.2011), dhe në bazë të kërkesës me nr. 8/1-15-02 të dt. 03.07.2018, nxjerr:

V E N D I M

Për zbatimin e planit dhe programit lëndor

1. Obligohen të gjitha institucionet e arsimit fillor ta zbatojnë planprogramin për klasën e dytë në arsimin fillor të Republikës së Kosovës.
2. Vendimi hyn në fuqi me nënshkrimin e tij.

A r s y e t i m

Duke u bazuar në dispozitat e shënuara më lartë dhe në funksionim të zbatimit të programeve të reja lëndore për klasën e dytë të arsimit fillor në Republikën e Kosovës, u vendos në dispozitiv të këtij vendimi.

Vendimi u dërgohet:

1. Sekretarit të përgjithshëm të MASHT;
2. Departamentit për zhvillimin e arsimit parauniversitar në MASHT;
3. Departamentit për politikën e arsimit parauniversitar në MASHT;
4. Departamentit të inspektimit të arsimit në MASHT;
5. Këshillit Shtetëror për arsimin parauniversitar në MASHT;
6. Këshillit Shtetëror për licencimin e mësimitdhënësve në MASHT;
7. Divizionit për zhvillimin profesional të mësimitdhënësve në MASHT;
8. Divizionit për planprograme dhe teksteve shkollore në MASHT;
9. Të gjitha Drejtorive Komunale të Arsimit;
10. Arkivit në MASHT.

PËRMBAJTJA

Hyrje 4

Plani mësimor 5

1. FUSHA KURRIKULARE: GJUHËT DHE KOMUNIKIMI 6

Kurrikulat lëndore/programet mësimore

- 1.1. Gjuhë shqipe 7
- 1.2. Gjuhë angleze 13

2. FUSHA KURRIKULARE: ARTET 28

Kurrikulat lëndore/programet mësimore

- 2.1. Edukatë figurative 29
- 2.2. Edukatë muzikore 43

3. FUSHA KURRIKULARE: MATEMATIKË 52

Kurrikulat lëndore/programet mësimore

- 3.1. Matematikë 53

4. FUSHA KURRIKULARE: SHKENCAT E NATYRËS 64

Kurrikulat lëndore/programet mësimore

- 4.1. Njeriu dhe natyra 65

5. FUSHA KURRIKULARE: SHOQËRIA DHE MJEDISI 72

Kurrikulat lëndore/programet mësimore

- 5.1. Shoqëria dhe mjedisi 73

6. FUSHA KURRIKULARE: EDUKATË FIZIKE, SPORTET DHE SHËNDETI 81

Kurrikulat lëndore/programet mësimore

- 6.1. Edukatë fizike, sportet dhe shëndeti 82

7. FUSHA KURRIKULARE: JETA DHE PUNA 90

Kurrikulat lëndore/programet mësimore

- 7.1 Shkathhtësi për jetë 91

Hyrje

Në këtë klasë nxënësit në mënyrë graduale fillojnë t'i ekspozohen qasjes sistematike të nxënies. Mësimdhënia kombinohet me lojë dhe aktivitete që të qojnë ka nxënia sistematike.

Kurrikulat lëndore/programet mësimore janë hartuar për shtatë fusha kurrikulare, përkatësisht për lëndët mësimore të cilat dalin nga këto fusha: Gjuhët dhe Komunikimin, Artet, Matematikë, Shkencat e Natyrës, Shoqëria dhe Mjedisi, Jeta dhe puna, dhe Edukatë Fizike, Sportet dhe Shëndeti. Për dallim nga fushat e tjera kurrikulare, fusha Gjuhët dhe Komunikimi përbëhet nga gjuha amtare dhe gjuha e parë e huaj (Gjuha angleze). Gjuha e parë e huaj (Gjuha angleze) në këtë klasë mund të mësohet me 1, 2 ose 3 orë mësimi, mësohet me nga 1 orë në javë nëse ka filluar të mësohet nga klasa përgatitore, mësohet me 2 orë në javë nëse ka filluar të mësohet nga klasa e parë dhe mësohet me 3 orë në javë nëse në klasat paraprake nuk është mësuar fare. (Fëmijët/nxënësit për tri klasa bashkë duhet t'i kenë 3 orë të gjuhës angleze dhe preferohet që mësimi i saj të bëhet në mënyrë graduale. MASHT për tri klasat ka përgatitur programin mësimor). Po ashtu për fushën e Arteve, MASHT ka nxjerrë programin për lëndët Edukatë figurative dhe Edukatë muzikore, mësimdhënësja/si duhet t'i mbaj të dy lëndët. Fusha Jeta dhe Puna realizohet nëpërmjet lëndës mësimore Shkathësi për Jetë. Fusha Shkencat e Natyrës realizohet nëpërmjet lëndës mësimore Njeriu dhe Natyra. Fusha e Matematikës realizohet nëpërmjet lëndës mësimore të Matematikës si dhe Fusha Edukata Fizike, Sportet dhe Shëndeti realizohet përmes lëndës mësimore Edukata Fizike, Sportet dhe Shëndeti.

Nxënësit e kësaj klase gjatë javës mbajnë 21 orë mësimi. Mësimdhënësja/si ka autonomi të bëjë organizimin e këtyre orëve për javë duke pasur në konsideratë numrin e orëve të secilës lëndë dhe mësimin me zgjedhje.

Realizimi i procesit mësimor bëhet në mënyrë të integruar, duke mundësuar që marrëdhënia e fëmijëve/nxënësve me mjedisin natyror dhe me mjedisin e krijuar nga njeriu të kuptohet në mënyrë sa më të plotë. Gjatë planifikimit dhe realizimit të programeve mësimore mësimdhënëset/it duhet të bëjnë ndërlidhjen e lëndëve mësimore me situatat jetës. Mësimdhënëset/it nëpërmjet mësimdhënies së secilës lëndë duhet të bëjnë përpjekje që te nxënësit të zhvillojnë kompetencat që janë përcaktuar për shkallën e parë të kurrikulës.

Plani mësimor

Fushat kurrikulare	Lëndët mësimore	Shkalla I				Shkalla II			
		Kl. pargatitore	Kl. I	Kl. II	Gjithsej	Kl. III	Kl. IV	Kl. V	Gjithsej
Gjuhët dhe komunikimi	Gjuhë amtare Gjuhë anglez Gjuha shqipe për komunitetet joshqiptare	Nxënësit gjatë një javë i zhvillojnë përmbajtjet nga të gjitha fushat	8	8	16	8	8	8	24
Artet	Edukatë figurative Edukatë muzikore		2	2	4	2	2	2	6
Matematikë	Matematikë		5	5	10	5	5	5	15
Shkencat natyrore	Njeriu dhe natyra		1	1	2	2	2	2	6
Shoqëria dhe mjedisi	Shoqëria dhe mjedisi		1	1	2	2	2	2	6
Edukata fizike, sportet dhe shëndeti	Edukatë fizike, sportet dhe shëndeti		2	2	4	2	2	2	6
Jeta dhe puna	Shkathësi për jetë		1	1	2	1	1	1	3
Pjesa zgjedhore			1	1	2	1	2	2	5
Totali – Orë javore			18	21	21	42	23	24	24
Aktivitete jashtëkurrikulare									

FUSHA KURRIKULARE: GJUHËT DHE KOMUNIKIMI

Kurrikulat lëndore/programet mësimore

Gjuhë shqipe

Gjuhë angleze

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Gjuhë shqipe

Përmbajtja

Hyrje

Qëllimi

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Udhëzimet për vlerësim

Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Hyrje

Programi i Gjuhës Shqipe në këtë klasë, nxënësve u mundëson të pasurojnë fjalorin, të mësojnë përdorimin e kategorive gramatikore, përdorimin e rregullave kryesore të saj dhe të drejtshkrimit, të mësojnë si të ndërtojnë dhe të vlerësojnë rrëfimin, përshkrimin, komentin, argumentin, informatën, të zhvillojnë imagjinatën dhe të kultivojnë aftësitë e tyre për të gjykuar.

Në këtë klasë, nxënësit zhvillojnë aftësitë dhe shkathtësitë e përdorimit të gjuhës; njohin, komentojnë dhe shkruajnë tekste të ndryshme letrare dhe joletrare, shprehen drejt dhe qartë me gojë dhe me shkrim në situata të ndryshme, krijojnë një tekst, tregojnë një ngjarje, argumentojnë një pikëpamje, hartojnë një shkrim të argumentuar, marrin pjesë rregullisht në debate, përdorin gjuhën në përputhje me situatat konkrete të komunikimit dhe zhvillojnë shkathtësitë e lexim-kuptimit.

Mësimi i gjuhës shqipe në këtë klasë lidhet ngushtë me formimin e shprehive të përdorimit të gjuhës me gojë dhe me shkrim si dhe me njohjen e modeleve kulturore e estetike të nevojshme për formimin e tyre kulturor.

Qëllimi

Qëllim i mëimit të gjuhës shqipe në klasën e dytë është përvetësimi i shkathtësive për të komunikuar në situata të ndryshme, krijimi i pavarësisë individuale dhe formimi kulturor, përvetësimi i standardit gjuhësor, përgatitja e nxënësit për të njohur jetën, zhvillimi i ndjenjës për të dëgjuar për tema të ndryshme me karakter edukativ dhe arsimor, nxitja dhe motivimi i nxënësve për të nxënë.

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Nxënësit në klasën e dytë duhet t'i arrijnë rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL)nga temat e përcaktuara në tabelën e mëposhtme, temat kanë dalë nga konceptet dhe rezultatet e të nxënit të fushës (RNF) Gjuhët dhe komunikimi për shkallën e parë të Kurrikulës (Shk1),të cilat mund t'i shihni në Kurrikulën Bërthamë për Klasën Përgatitore dhe Arsimin Fillor.

Shkathtësitë e komunikimit

- Të dëgjuarit dhe të folurit
- Të lexuarit
- Të shkruarit (Të gjitha temat realizohen nëpërmjet shkathtësive të komunikimit)

Konceptet	Temat	Rezultatet e të nxënit të lëndës për temë (RNL)
Tekste letrare dhe jo letrare	Poezia, përrallëza, përralla, tregime, tekste të thjeshta dramatike, tekste të ndryshme të karakterit njohës, edukativ dhe dokumentar, gjëgjëza, fjalë të urta, urime, letra të thjeshta porosi, falënderime, letra, adresa, ftesa, njoftime, shënime personale. Festa, koha e lirë, profesione. Elementet themelore të rimës, dialogut, vargut e prozes përmes shembujve	<ul style="list-style-type: none"> • Përcakton tiparet themelore të përrallës, përrallëzës, tregimit, poezisë. • Krahason poezinë me gjëgjëzën, përrallën me tregimin. • Lexon rrjedhshëm fragmente të ndryshme nga tekste letrare dhe joletrare. • Lexon me zë tregime, përralla, përrallëza të shkurtra e poezi, duke bërë krahasime me fotografi, vizatime e ilustrime përkatëse. • Diskuton për fjali, thënie dhe rrëfime të ndryshme. • Ritregon dhe komenton ngjarje të lexuara, të rrëfyera si dhe ngjarje nga situata jetësore. • Demonstron kulturën e të shprehurit dhe të menduarit e pavarur. • Shprehet në forma të ndryshme për temë të njëjtë. • Shpreh botën emocionale me fjalë të zgjedhura. • Shpreh mendimet dhe emocionet personale rreth pjesës që lexon. • Dallon tekstet themelore letrare dhe joletrare. • Dallon idenë themelore nga detajet. • Ritregon dhe vlerëson tekste letrare dhe joletrare. • Dallon personazhet, ngjarjet dhe përfundimin. • Dallon ritmin, rimën, dialogun. • Dallon tekstet reale nga tekstet e imagjinuara. • Flet dhe lexon me intonacionin e duhur (theksi, ritmi). • Emërton disa lloje të teknologjisë informative dhe flet për përdorimin e tyre.

	praktikë.	
Gjuhë figurative dhe jofigurative	Njohje intuitive e figurave bazike. Sinonimet antonimet hiperbola, krahasimi, personifikimi.	<ul style="list-style-type: none"> • Dallon fjalët me kuptim të njëjtë dhe me kuptim të kundërt. • Dallon gjuhën figurative (metaforike) nga ajo jofigurative. • Komenton gjuhën figurative të tekstit dialogjik. • Identifikon dhe përdorë krahasimin, hiperbolën e personifikimin.
Kulturë, kritikë, histori	Elemente të përgjithshme kulturore për tema të ndryshme. Toni, qëndrimi, mimika, toleranca; njoftimi, lutja, kërkim-falja, falja e tjetrit, falënderimi. Gëzimi, hidhërimi, shqetësimi; Njohja e frutave, kafshëve, dukurive të natyrës. Kalimi nga leximi i thjeshtë në lexim-kuptim	<ul style="list-style-type: none"> • Parashtron pyetje për të sqaruar përmbajtjen e një teksti ose fjalët e panjohura dhe jep përgjigje përmes frazave apo fjalive të thjeshta. • Identifikon elementet kryesore të një tekstit si: paragrafin, rreshtin, strofën, vargun. • Ritregon ngjarjen dhe përshkruan personazhin kryesor në tekst. • Përdor shkathtësitë e lojës për të mësuar. • Interpreton lojëra skenike dhe komunikon lirshëm dhe saktë mendimet e tij. • Shpreh emocionet dhe përjetimet personale përmes lojës. • Përshkruan dukuri të natyrës e të botës shtazore duke përdorur fjalorin e duhur. • Krahason tekstin me vizatimin/fotografinë. • Përshkruan tekste sipas modeleve të dhëna. • Ritregon/parafrazon tekste të lexuara dhe biseda të ndryshme. • Zhvillon kulturën e bashkëbisedimit(dialogut) në klasë për një temë të caktuar. • Dallon lexim-kuptimin nga të lexuarit mekanik.
Sistemi gjuhësor	Bashëtingëlloret: dh-ll, ç-q, xh-gj, b-d, r-rr, etj.	<ul style="list-style-type: none"> • Shqipton drejt tingujt, rrokjet dhe fjalët. • Shqipton me intonacionin e duhur fjalë dhe fjalitë. • Shkruan drejt e qartë dhe përdor shenjat e pikësimit. • Dallon bashkëtingëlloret në të shqiptuar.

	<p>Shqiptimi i drejtë i tingujve, rrokjeve, fjalëve; fjalitë dëftore, pyetëse, pohore dhe mohore</p> <p>Gjinia, numri i emrave dhe mbiemrave;</p> <p>Përemri vetor;</p> <p>Kohët kryesore të foljeve: e kryer, e tashme dhe e ardhme;</p> <p>Fjalitë dëftore, pyetëse, pohore dhe mohore;</p> <p>Veprime brenda fjalisë: zëvendësime, shtesa, heqje;</p> <p>Përdorimi i shkronjës së madhe;</p> <p>Ndarja e fjalëve në fund të rreshtit;</p> <p>Shenjat e pikësimit në fund të fjalisë (. , ?!)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dallon kategoritë gramatikore të emrit dhe mbiemrit (gjinia, numri). • Identifikon llojet kryesore të fjalive. • Zbaton rregullat e drejtshkrimit. • Identifikon dhe përdor kohët kryesore të foljeve <i>kam</i> dhe <i>jam</i> sipas kohëve kryesore (dje, sot, nesër). • Zgjedhon foljet në kohën e tashme. • Shkruan tekste të shkurtra sipas modeleve. • Përdor drejt shkronjën e madhe në fillim të fjalisë dhe te emrat e përveçëm. • Dallon dhe përdor përemrat vetorë. • Shkruan fjali dëftore, pyetëse, pohore dhe mohore. • Zgjeron apo shkurton fjalinë. • Ndan saktë fjalët në fund të rreshtit. • Përdor drejt shenjat e pikësimit.
--	---	---

Udhëzimet metodologjike

Metodologjia e mësimdhënies zë vend kryesor në realizimin e përmbajtjes programore. Gjatë realizimit të procesit mësimor, mësimdhënësi duhet të ketë parasysh strategjitë më efektive të

mësimdhënies të cilat mundësojnë të nxënit efektiv. Mësimdhënësi duhet të jetë model për nxënësit sa i përket mënyrës së përdorimit të shkathtësive gjuhësore. Vëmendja e tyre duhet të përqendrohet në arritjen e rezultateve të të nxënit për këtë klasë dhe në zhvillimin e kompetencave. Mësimdhënësi strukturën e sistemit gjuhësor duhet ta zhvillojë nëpërmjet shkathtësive gjuhësore (të dëgjuarit, të folurit, të lexuarit, të shkruarit) në secilën orë. Njohuritë kulturore dhe elementet e sistemit të gjuhës mësohen nëpërmjet teksteve të ndryshme letrare e joletrare. Nxënësi duhet të jetë në qendër të procesit të të nxënit. Mësuesi duhet të bëjë përpjekje që ta njohë mirë karakterin e nxënësit, përparësitë dhe dobësitë e tij.

Udhëzime për zbatimin e çështjeve nderkurrikulare

Gjuha shqipe është mjet komunikimi për të gjitha lëndët, me theks të veçantë me artet, historinë, kulturën, matematikën, edukatën qytetare. Tema nga këto lëndë ndikojnë fuqishëm në zhvillimin e shkathtësive të komunikimit, në formimin kulturor dhe në krijimin e individualitetit të pavarur. Përveç çështjeve ndërlëndore, përmes gjuhës shqipe mund të zhvillohen edhe disa çështje ndër kurrikulare si tema nga Arsim për Zhvillim të Qëndrueshëm, tema nga Edukimi për Media, tema nga shëndeti, nga shëndetësia, të drejtat e njeriut, barazia gjinore etj. Temat mund të zgjidhen nga mësimdhënësi, varësisht prej rëndësisë që kanë.

Udhëzimet për vlerësim

Vlerësimi bëhet me qëllim të verifikimit të shkallës së zotërimit të rezultateve të të nxënit, të identifikimit të vështirësive me të cilat ballafaqohen nxënësit. Mësimdhënësi nëpërmjet vlerësimit duhet të identifikojë përparësitë dhe pengesat në të nxënë dhe t'i ndihmojë nxënësit për përmirësimin e pikave të dobëta. Mësimdhënësi duhet të vlerësojë në vazhdimësi shkallën e njohurive që ka fituar nxënësi.

Theks të veçantë gjatë vlerësimit duhet kushtuar të shprehurit gojor, të shprehurit përmes ndërveprimit gojor si dhe të shprehurit me shkrim. Kujdes të veçantë meriton të shprehurit gojor për ngjarjet, tregimet, shpjegimet, mendimet e tjetrit, krahas shqiptimit të tingujve, zanoreve, bashkëtingëlloreve, fjalëve e fjalive.

Udhëzime për materialet didaktike dhe burimet e mjetet mësimore

Nga mësimdhënësi mund të përdoren të gjitha burimet, mjetet dhe materialet të cila ndihmojnë arritjen e rezultateve dhe kompetencave të lëndës për këtë klasë. Mësimdhënësi mundet të krijojë materiale të ndryshme didaktike të cilat ndihmojnë arritjen e rezultateve të të nxënit.

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Gjuhë angleze

Përmbajtja

Hyrje

Qëllimi

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Udhëzimet për vlerësim

Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Introduction

Learning is a complex process of discovery, collaboration, and inquiry facilitated by language. Composed of interrelated and ruled/governed symbol systems, language is a social and uniquely human way of representing, exploring, and communicating meaning. Language is essential for forming an interpersonal relationship, understanding social situations, extending experiences, and reflecting on thought and action. Language is the primary basis of all communication and the primary instrument of thought. Hence, it is important that children are given the possibilities to acquire the English language in their early stages of development.

English learning begins from the first stage and progresses through the final grade of upper secondary education. The first stage should aim towards increasing learners' interest in this language in an engaging and attractive way, simultaneously enabling learners to acquire simple English words, sentences and structures. Teachers should provide ample opportunities for learners to engross with English language through games, songs, role-play, drawing and other hands-on activities. Although, reading and writing of more complex structures begins in other stages of the Curriculum, the initial stage and grades should provide learners with opportunities to trace, match, read and write simple English words, phrases and sentences, hence preparing them for more independent reading and writing.

The program of English language will emphasize the importance of experiencing language in context. Learners' background knowledge, skills and attitudes will be used as means of developing communicating abilities. As the learners develop communication skills, they also increase their linguistic accuracy and develop language learning strategies.

Throughout their education, in the English language program learners will acquire various kinds of knowledge, skills and attitudes about:

- interpreting, expressing and negotiating meaning (communication).
- Sounds, written symbols, vocabulary, structure and discourse (language).
- Cognitive, socio-cognitive and meta-cognitive process (general language education).
- Patterns of ideas, behaviours, manifestations, cultural artefacts and symbols (culture).

Acquiring the language incorporates communication skills such as listening, speaking, reading, writing, viewing and showing. Learners develop these communication skills by using knowledge of the language, including grammar, and culture, communication and learning strategies, technology, and content from other subject areas to socialize, to acquire and provide information, to express feelings and opinions. Knowledge of other cultures, connections to other disciplines, comparisons between language and cultures, and community interaction all contribute to and enhance the communicative language learning experience, but the communication skills are the primary focus of language acquisition.

Goals

The purpose of teaching English from an early stage is to enable the learners to reach a working language competence after completion of upper secondary education for both further education and career. Learning English as a foreign language throughout their pre-university education will enable learners to develop the knowledge, skills, and attitudes they need to communicate in English, in a variety of school, travel, leisure and job-related contexts.

The overall approach during the initial years of English language learning experiences will be focusing on the non-analytical aspect (learning as communication through interaction without in-depth study of linguistic elements). As they advance in their language experience and competence, at later stages the focus will shift towards a more analytic approach, but always keeping a balance between the two.

In this grade, however, learners will be able to:

- Work with different materials, such as songs, role-play, poems, pictures, stories and so on, which provide ample exposure to the English language;
- Identify the presence of English (speaking) individuals and groups;
- Listen and start using simple words to identify things related to their immediate needs.
- Participate in various language experiences that will enable to engage in situations dealing with:
 - school, people around us, animals, food.,
 - understand a series of simple oral statements in a controlled and structured context, and
 - express their ideas by identifying and naming various items;

Topical content and learning outcomes

Concept	Topics	Subject learning outcomes for topic
Literary and non-literary texts	Topic 1 I love English! <ul style="list-style-type: none">• School objects• School subjects• Sports & musical instruments• Numbers 1 – 5	<ul style="list-style-type: none">• Listens to songs or poems introducing school objects (<i>e.g. chair, table, bag, pen, etc.</i>);• Listens to short dialogues in which characters talk about school objects and subjects, their favourite sports and musical instruments;• Identifies main characters and key vocabulary items introduced through songs, poems or short dialogues;• Reads simple structured sentences related to the given topics and answers questions using single words or simple structured sentences;• Role-plays a scene showing what school objects one has got (<i>e.g. I've got a pencil, a book and a notebook in my bag</i>);• Listens and sings a song introducing numbers 1-5;• Looks at images showing school objects and counts the

		<p>items naming them accordingly (from 1 – 5);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Role-plays a scene describing favourite school subjects, sports and musical instruments.
<p>Topic 2 People & Places</p> <ul style="list-style-type: none"> • Family members • House and furniture • Places in the city • The countryside • Transport • Numbers 6 – 10 		<ul style="list-style-type: none"> • Listens to dialogues or watches short videos introducing family members; • Matches furniture items (presented through pictures, songs, or stories) with the corresponding rooms in the house; • Identifies places in the city and the countryside in the given pictures, short stories or songs (<i>e.g. museum, cinema, theatre, etc.</i>); • Summarizes the main events presented in short stories using mother tongue or simple words in English; • Reads short texts related to the given topics and answers questions using single words or simple structured sentences; • Names transport items in the given pictures; • Role-plays a scene describing his/her house; • Listen and signs a song introducing numbers 6-10; • Looks at images showing objects (furniture items, transport, etc.) and counts the items (1-10) naming them accordingly.
<p>Topic 3 My friends</p> <ul style="list-style-type: none"> • Age • Describing appearances • Telling the time: o'clock / half past • Free time activities 		<ul style="list-style-type: none"> • Listens to songs or short stories focusing on the theme of birthdays; • Identifies the characters and their age presented in the songs, short stories or videos; • Reads simple structured sentences accompanied by pictures related to characters' appearances; • Summarizes the main events presented in stories using mother tongue or simple words in English; • Reads short texts related to the topic and answers questions using single words or simple structured sentences; • States the activities that the characters are participating in presented through short texts, pictures, videos or other forms of representation; • Selects the right time shown in images, videos or other media; • Labels the free time activities presented through images or other media; • Begins practising spelling vocabulary items.
<p>Topic 4 Do you like ice cream?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fruits • Vegetables • Sweets • Drinks • Likes and dislikes • Numbers 11 – 15 		<ul style="list-style-type: none"> • Identifies fruits presented through short stories, dialogues, videos, poems or songs; • Distinguishes between fruits and vegetables presented through short sentences accompanied by pictures; • Describes his / her favourite food items (focusing on fruits, vegetables, sweets); • Recalls food items presented through dialogues and short stories; • Counts the items shown in pictures or other forms of media up to 15 naming them accordingly; • Reads simple structured sentences accompanied by pictures related to food, likes and dislikes;

		<ul style="list-style-type: none"> • Restates the characters' likes and dislikes presented through short stories, dialogues, or other forms of media; • Reads short texts related to the topic and answers questions using single words or simple structured sentences; • Discusses the role of fruits and vegetables in mother tongue or using simple structured sentences in English; • Asks questions and gives answers related to food items focusing on likes and dislikes.
	<p>Topic 5</p> <p>The seasons</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seasons • Weather • Clothes • Numbers 16 – 20 	<ul style="list-style-type: none"> • Listens to songs or poems related to seasons – sings the songs or says the poems accordingly; • Describes what the characters in the given story are doing in each season; • Compares and contrasts between seasons using single words or simple structured sentences in English or mother tongue; • Identifies the clothes worn in each season; • Looks at images showing vocabulary items related to the unit and counts the items up to 20 naming them accordingly; • Reads short texts related to the topic and answers questions using single words or simple structured sentences; • Role-plays a scene describing his/her favourite season, • Mimes and gives commands focusing on clothes (<i>e.g. put on your gloves; take off your hat</i>).
	<p>Topic 6</p> <p>Animals and their homes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Animals • Actions and abilities • More colours • Senses and feelings 	<ul style="list-style-type: none"> • Recalls the names of animals presented through stories, videos, songs or poems; • Extends the list of recognized animals; • Describes animals using the verb phrase 'have got' and adjectives (<i>e.g. the dog has got a short tail</i>); • Defines what animals do (<i>e.g. The bird can fly. The cat can jump. The fish can't run., etc.</i>); • Labels animals' homes accordingly; • Categorizes primary and secondary colours; • Reads a short story or watches short videos and identifies how the characters are feeling; • Distinguishes between different senses; • Expresses how s/he feels using adjectives.
Figurative and non-figurative language	<p>Topic 1</p> <p>I Love English!</p> <ul style="list-style-type: none"> • School objects • School subjects • Sports & musical instruments • Numbers 1 – 5 • Alphabet: a, b, c, d, e 	<ul style="list-style-type: none"> • Introduces himself/herself using simple structured sentences; • Forms simple structured sentences to talk about school objects and his / her favourite subjects; • Uses subject pronouns to talk about sports s/he plays and favourite musical instruments s/he plays or likes; • Uses numbers 1 – 5 independently to count the given items; • Traces the given vocabulary items presented through this unit; • Forms simple structured questions and sentences to describe school objects (<i>e.g. What is this? This is a red book.</i>);

		<ul style="list-style-type: none"> • Uses play dough or other recycled materials to make school objects and names them accordingly; • Draws a picture of musical instruments and gives a presentation naming the instruments accordingly; • Pronounces correctly the vocabulary items related to this unit; • Distinguishes and spells correctly letters a,b,c,d,e.
	<p>Topic 2 People & Places</p> <ul style="list-style-type: none"> • Family members • House and furniture • Places in the city • The countryside • Transport • Numbers 6 – 10 • Alphabet: f, g, h, i, j 	<ul style="list-style-type: none"> • Draws a picture of his / her house and uses the drawing to work in pairs asking and answering questions; • Talks about his / her family members and their roles using single words, simple structured sentences or mother tongue; • Uses simple structured sentences to describe the countryside and compare it to the city; • Recognizes various places in the city (<i>e.g. museum, cinema, theatre, etc.</i>); • Identifies transport vehicles; • Distinguishes traffic signs and talks about the importance of respecting them using single words, simple structured sentences or the mother tongue; • Compares different types of vehicles using mother tongue or simple structured sentences in English emphasizing the impact of each vehicle on the environment; • Counts and writes the correct number of the given objects (up to 10); • Traces the given vocabulary items presented through this unit; • Uses the computer to write his/her own or the given simple structured sentences describing his/her family and his/her house; • Pronounces correctly the vocabulary items related to this unit; • Distinguishes and spells correctly letters f, g, h, i, j.
	<p>Topic 3 My friends</p> <ul style="list-style-type: none"> • Age • Describing appearances • Telling the time: o'clock / half past • Free time activities • Alphabet: k, l, m, n, o 	<ul style="list-style-type: none"> • Forms simple structured sentences to talk about his / her age and appearance; • Uses visual cues to describe other people's appearances; • Asks questions and gives answers to tell the time (<i>o'clock & half past</i>); • Uses recycling materials to make a clock and engages in pair or group work to ask and answer questions related to telling the time; • Follows and gives instructions to mime various free time activities; • Uses the computer, or colours, pencil and paper, to plan and create a weekly plan including free time activities and presents it accordingly; • Traces the given vocabulary items related to this unit; • Gives opinions on the importance of respecting others using simple structured sentences or mother tongue; • Works in groups to plan a birthday party, taking into account the schedule, materials needed, activities and

		<ul style="list-style-type: none"> alike; • Uses the computer or recycling materials to create a birthday invitation and presents it accordingly; • Pronounces correctly the vocabulary items related to this unit; • Distinguishes and spells correctly letters k, l, m, n, o; • Begins to spell vocabulary items.
	<p>Topic 4</p> <p>Do you like ice cream?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fruits • Vegetables • Sweets • Drinks • Likes and dislikes • Numbers 11 – 15 • Alphabet: p, q, r, s, t, u 	<ul style="list-style-type: none"> • Categorizes fruits and vegetables using diagrams or charts; • Role-plays a situation in a shop focusing on food items (<i>e.g. Can I have an apple, please?</i>); • Matches names for drinks with the given pictures (<i>e.g. milk, orange juice</i>); • Traces the given vocabulary items presented through this unit; • Recalls adjectives used to describe fruits and vegetables in stories, songs or poems (<i>e.g. red apple; big orange</i>) • Distinguishes between numbers 11 – 15; • Fills in the gaps labelling the given pictures with words (focusing on fruits, vegetables, drinks); • Discusses the importance of healthy eating in mother tongue or using simple words and simple structured sentences in English; • Uses the computer, or colours, pencils and paper, to plan and create a weekly menu and presents it accordingly; • Pronounces correctly the vocabulary items related to this unit; • Distinguishes and spells correctly letters p, q, r, s, t, u; • Spells a greater number of key vocabulary items.
	<p>Topic 5</p> <p>The seasons</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seasons • Weather • Clothes • Numbers 16 – 20 • Alphabet: v, w, x, y, z 	<ul style="list-style-type: none"> • Labels seasons creating simple structured sentences; • Describes the weather for each season accordingly; • Draws various clothing items worn in a particular season and presents them accordingly; • Counts up to 20 items independently; • Illustrates the activities carried out by character during each season; • Draws a picture representing the nature and his / her appearance during each season; • Traces the given vocabulary items presented through this unit; • Writes simple structured sentences to describe seasons and weather; • Pronounces correctly the vocabulary items related to this unit; • Distinguishes and spells correctly letters v, w, x, y, z • Practices spelling vocabulary items.
	<p>Topic 6</p> <p>Animals and their homes</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utilizes a drawn picture of animals and their homes to give a short presentation; • Writes simple structured sentences to talk about animals' abilities; • Works in pairs or groups describing and guessing animals;

	<ul style="list-style-type: none"> Animals Actions and abilities More colours Senses and feelings Letters of the alphabet (a-z) 	<ul style="list-style-type: none"> Gives opinions on the importance of protecting animals; States how the people in pictures, or other form of media, are feeling using a number of adjectives; Interprets the role of the senses using mother tongue or simple structured sentences in English; Traces the given vocabulary items presented through this unit; Pronounces correctly the vocabulary items related to this unit; Distinguishes and spells the alphabet letters correctly; Spells various vocabulary items introduced throughout the units.
Critique, theory, history	/	<ul style="list-style-type: none"> /
Language exponents	Topic 1 I love English! <ul style="list-style-type: none"> Demonstrative pronouns There is/are (all forms) Asking and answering questions to identify objects. (e.g. <i>What is that? It's a clock.</i>) The verb phrase 'have got' Talking about favourite subjects, activities, and sports Subject pronouns Prepositions of place Vocabulary field – school related objects and subjects Counting up to 5 	<ul style="list-style-type: none"> Uses demonstrative pronouns to talk about school objects; Forms simple structured sentences using 'there is/are' to describe the given images related to school vocabulary; Talks about his / her possessions using the verb phrase 'have got'; Asks questions and gives answers related to favourite school subjects, activities, sports and musical instruments; Uses subject pronouns to talk about himself/herself and others; (e.g. <i>He has got five colours.</i>); Draws a picture describing his / her school objects and writes simple structured sentences to describe the picture (e.g. <i>I have got three notebooks. / I like football.</i>); Counts up to 5 objects independently.
	Topic 2 People & Places <ul style="list-style-type: none"> Describing where one lives and who s/he lives with Asking and answering about the location of people and objects Exposure to definite and indefinite articles 	<ul style="list-style-type: none"> Lists family members; Describes the place where s/he lives mentioning the people s/he lives with; Uses prepositions of place to talk about the location of objects and people (focusing on school objects, furniture items and family members); Begins to distinguish between the definite and indefinite articles when identifying school objects and furniture items; Works in pairs and groups asking questions and giving answers related to house furniture, family members, places

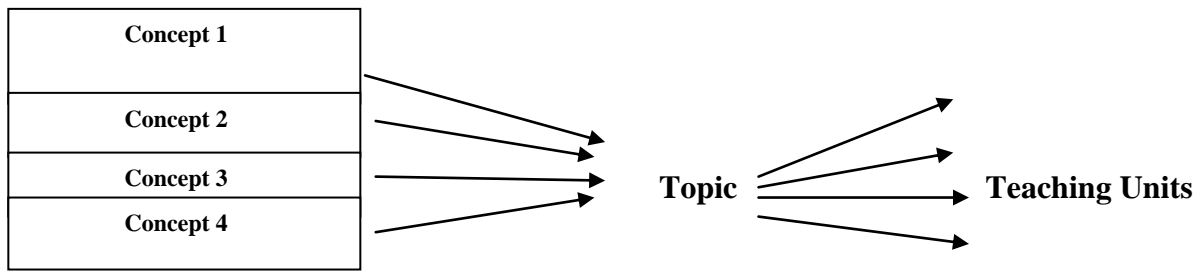
	<ul style="list-style-type: none"> • Asking and answering questions to identify vocabulary related to the topic • Introducing other people and where they live • Identifying places and objects on a map • Vocabulary field – family members & home, things in the city and countryside • Prepositions of place • Counting up to 10 	<ul style="list-style-type: none"> • and objects in the city and countryside; • Counts up to 10 objects independently.
	<p>Topic 3</p> <p>My friends</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asking and answering questions related to age and birthdays • Possessive adjectives • Telling the time: <i>o'clock / half past</i> • Prepositions of place • The verb '<i>can</i>' • Action verbs • Vocabulary field – free time activities (e.g. <i>We play tennis together. I read books.</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • Uses possessive adjectives to describe appearances; • Asks questions and gives answers using simple structured sentences to talk about age; • Forms simple structured sentences to tell the time using expressions <i>o'clock</i> and <i>half past</i>; • Uses prepositions of place to consolidate the vocabulary introduced through the topics; • Makes use of the verb '<i>can</i>' to describe free time activities performed by himself / herself, his/her friends or characters shown in images or other form of media; • Talks about free time activities using action verbs; • Writes simple structured sentences to describe his / her daily activities.
	<p>Topic 4</p> <p>Do you like ice cream?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Likes and dislikes • Short responses: <i>Yes, I do. No, I don't.</i> • Asking for food (e.g. <i>Can I have some tomatoes, please?</i>) • Adjectives • Vocabulary field – food items • Counting up to 15 	<ul style="list-style-type: none"> • Distinguishes between food items presented through pictures, short stories, dialogues, or videos; • Draws a picture and uses it to talk about likes and dislikes (focusing on food items and drinks); • Uses short forms to answer questions related to likes and dislikes; • Forms simple structured sentences to ask for food items; • Compares fruits and vegetables using adjectives; • Writes simple structured sentences to describe his/her likes and dislikes; • Counts up to 15 objects independently.

	<p>Topic 5 The seasons</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifying seasons • Describing weather • Commands (<i>e.g. Take off your shoes, put on your coat.</i>) • Comparing things one can do in each season • Vocabulary field – clothes • Counting up to 20 	<ul style="list-style-type: none"> • Creates simple structured sentences to give commands; • Distinguishes between different clothes presented through pictures, short stories or songs; • Uses a drawn picture to talk about the activities one can do during each season; • Asks and answers questions to identify seasons (<i>e.g. Is it hot? Can I swim? – It's summer</i>); • Writes simple structured sentences to describe seasons and the weather; • Talks about his / her favourite season using simple structured sentences; • Counts up to 20 objects independently.
	<p>Topic 6 Animals and their homes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Describing animals and their abilities • Conjunctions: and & but • The verb phrase 'have got' (all forms) • Vocabulary field – animals and their homes • Identifying the five senses • All forms of the verb 'to be' • State verbs 	<ul style="list-style-type: none"> • Uses the conjunctions <i>and</i> & <i>but</i> to compare and contrast between animals (<i>e.g. A dog can run, and a bird can fly</i>); • Describes how s/he or others feel using the verb 'to be'; • Matches the senses and their functions; • Forms simple structured sentences using state verbs; • Uses the vocabulary items related to animals and their homes to form simple structured sentences; • Writes a short paragraph (using simple sentences) focusing on animals and other topics covered throughout the units.

Guidelines for using the syllabus

All the learning outcomes in the syllabus are written based on four concepts: Literary and non-literary texts, Figurative and non-figurative language, Criticism, theory and history, and Language system. Each topic in this syllabus should integrate all four concepts; therefore, concepts should not be developed as separate, but interconnected with one another within one topic since each concept helps the development of student's knowledge, skills, values and attitudes.

In the syllabus there are all the topics that will be developed during one school year, with teaching contents for each topic. Teachers should develop the topic which is based on four concepts, laying out teaching units in logical order.

The learning outcomes in the syllabus are expectations of each student’s knowledge, skills, values and attitudes in the end of this school year. Teacher’s role is to develop all students’ communicative skills: listening, speaking, reading, and writing. In the syllabus there are learning outcomes based on these skills which are measurable and which affect directly student’s success. There are also some immeasurable outcomes which are important because through them students develop their values and attitudes.

Methodological guidelines

In order to achieve the targeted aims and learning outcomes and equip children with required competencies, Grade Two English Language Syllabus promotes the most contemporary approaches in language teaching and learning. First and foremost, it promotes communicative approaches, task-based and project-based learning in order to facilitate learner interaction and collaboration, as well as develop learner autonomy and creativity. Thus, learning-centred approaches are favoured over the traditional approaches. Below are some brief guidelines regarding the methodology to be used by the teachers in their classrooms in order to motivate learners, as well as to facilitate their learning.

The Communicative Approach and Task-Based Learning

The overall aim of the English Language Curriculum is to enable learners to communicate successfully. Successful communication means getting our message across to others effectively. The Communicative Approach to language learning aims at facilitating genuine interaction with others, whether they live in the neighbourhood, in a distant place, or on another continent.

In language learning, the attention of the learners may be focused on particular segments, or on the language as a whole. In cases when we want to focus learners’ attention on particular segments, then a segment may be a grammatical structure (a tense), a language function (expressing gratitude), a vocabulary area (food and drinks), or a phonological feature (stress or particular sounds).

Since communication basically means sending and receiving messages, learners should develop the four language skills, which are the core of communication. Development of *receptive skills*, that is *listening* and *reading* skills, will enable learners to receive messages and, depending on tasks they are expected to fulfil, select essential information. However, since language skills do

not occur in isolation, but are normally integrated for communicative purposes, after having received a message, learners should be able to make decisions and respond appropriately. In a situation which involves language, their response is a communicative function, which is performed by one of the *productive skills* either by *speaking* or by *writing*.

The Learning – Centred Classroom

The objective of learning-centred teaching is to make teachers aware of the importance of learner autonomy in the classroom. The teacher has a role, to support and help learners. The learners learn more actively and with enjoyment. The environment requires a learning-centred approach that relies on participant's share in the learning, and responsibility for furthering the discussion. In all cases, learners need clear guidelines and preparation for effective discussion and participation.

The major aim or set of aims will relate to the development of learning skills. Such aims may include the following:

- To provide learners with efficient learning strategies;
- To assist learners identify their own preferred ways of learning;
- To develop skills to negotiate the curriculum;
- To encourage learners to adopt realistic goals and a timetable to achieve these goals;
- To develop learners' skills in self-evaluation.

The use of the mother tongue in the classroom

Contrary to the principles of the direct method and natural approach in language learning, which favour exclusive use of the target language, excluding the mother tongue completely from the classroom, most recent approaches today suggest that the use of the mother tongue at particular stages of foreign language learning may prove useful.

While there is clearly a place for the mother tongue in the classroom, teachers should make efforts to keep the use of the mother tongue to a minimum. Instead of translating words and/or asking learners to translate, they should demonstrate, act, use simple drawings and/or pictures, explain, give simple definitions. If teachers readily intervene with translation, as soon as learners are provided with an 'equivalent' word or expression, as soon as their curiosity is satisfied, they may lose interest in that particular item. In consequence, the English word or expression is easily forgotten and cannot be easily recalled. This method is easiest for teacher and learner, but may be the least memorable.

Vocabulary

Vocabulary teaching and learning is central to learning English. Words have a central place in culture, and learning words is seen by many as the main task in learning another language.

At level 1 learners identify key concepts using a range of vocabulary.

At level 1 the teacher's role is to:

- set the task, give examples and encourage the learner;
- expose learners to language through songs;

At level 1 the learner's role is to:

- identify and name the given items;
- sing along with peers and teacher

Possible activities at level 1:

- showing pictures in sequence;
- singing a song in English;

Cross curricular issues

Since English Language is not taught and learnt for its own sake but is seen as aim and vehicle, the Grade Two English Language Syllabus integrates topics that directly relate to other subjects, such as: arts, culture, geography, media literacy, civic education, and similar. All these are in the function of equipping learners with first of all the communicative competence, as well as other competences foreseen in the Level One Core Curriculum. During this grade, learners are provided with numerous chances to learn about cross-curricular issues, while simultaneously acquiring and reinforcing words, phrases and simple sentences in English language. Learners are exposed to these cross-curricular issues through songs, poems, drawing, crafts and other hands-on activities and are encouraged, where possible, to complete simple tasks through the facilitation of technology.

Assessment and evaluation guidelines

There are many reasons for assessing learners. Some of them are:

- to compare learners with each other;
- to see if learners have reached a particular standard;
- to help the learners' learning;
- to check if the teaching programme is successful.

Teaching means changing the learner. Teachers will always want to know how effective their teaching has been- that is, how much their pupils have changed.

This change can be in:

- The amount of English learners know;
- The quality of the English they use;
- Their ability to use English.

The general word for measuring the change is assessment. Naturally, if we want to assess how much pupils have changed, we have to know exactly what they already **know** and what they can already **do**.

There are different types of assessment (or evaluation).

- Self-assessment (self - evaluation)
- Group assessment (group - evaluation)
- Individual assessment (evaluation)

- Combination of group and individual assessment
- The use of work samples, portfolios and projects.

During the first stage assessment and evaluation should be regarded as a playful, non-threatening process to track the learners' progress in developing their English language skills and competencies. Portfolios are particularly useful when working with young learners as they allow the collection of learners' work in one place motivating learners to keep a record of their work, and also help them to notice their advancement by the end of school year. The portfolios can also be used as an anchor to engage learners in communication using simple structures by allowing them to present their work.

If teachers want to find out how effective their teaching has been, or if they want to evaluate the learners' progress, then **tests** are used. Tests are conducted in class by the teacher. They measure the results of learners' performance. Teaching and testing always go hand-in-hand. Questions are often asked to check if the learners have understood what has been said. Equally, they may be asked to find out whether a particular point needs to be taught. We instinctively know why we ask a question: whether it is to teach or to test something.

Some major reasons for testing are:

- To diagnose learners' standard on arrival;
- To measure learners' progress;
- To find out how much pupils have learned;
- To find out the quality of learning, as well as of the teaching;
- To find out how many of the class have learned what they were supposed to learn;
- To motivate pupils;
- To show the teacher what to teach next.

There are different kinds of tests, such as:

- Proficiency tests
- Achievement tests
- Placement tests
- Diagnostic tests

We see **evaluation** as wider than testing. Testing may be a successful tool in evaluation, but we also think there are other criteria for assessing someone's performance.

Evaluation is not limited to numbers or just giving learners marks. Instead of trying to count or measure learner's ability to make useful contribution to the class, we can simply judge whether s/he makes a contribution or not, and sometimes we will have to justify, negotiate, and possibly modify our opinions.

With the evaluation, we are trying to help the learner to learn, so it is not an assessment, in fact, it is aid to learning. In other words, we can use assessment procedure to develop and improve, not only the learner, but also the teaching programme and even the school.

Guidelines for teaching materials, tools and resources

In order to achieve the targeted aims and learning outcomes and cover the topical content of the grade two syllabus teachers should select teaching materials from course book(s) of **beginner level**. These materials and aids should primarily be age-appropriate, which means that they should be dedicated to children and young learners.

Apart from this, teachers are encouraged to use supplementary materials to suit the learners' needs, that is, their background knowledge their interests, and motivation. Supplementary materials (video tapes, documentary films, drama activities, projects, contests and quizzes, and similar), may be used either within regular English classes, or within additional activities planned by the school curriculum (choice subjects, extra-curricular activities, and similar).

Pre-school & primary school online resources (Suggestions for teachers)

<http://www.education.com/worksheets/kindergarten/>

<http://www.starfall.com/n/level-k/index/load.htm?f>

https://www.youtube.com/watch?v=Tao7uuEFi_Y

<https://www.youtube.com/watch?v=UR-13QI2nE>

<https://www.youtube.com/watch?v=d7klXv1KoBM>

<https://www.youtube.com/watch?v=BGa3AqeqRy0>

<https://www.youtube.com/watch?v=s5mGT0Utfng>

<https://www.youtube.com/watch?v=nfIgZFKh5ZA>

<https://www.youtube.com/watch?v=qOcM-L-Ss1o>

https://www.youtube.com/watch?v=d_zk--Iconw

<https://www.youtube.com/watch?v=UIaUoKRE4vc>

<https://www.youtube.com/watch?v=eBF9DxxAfkU>

<https://www.youtube.com/watch?v=ebkLEcINrro>

<http://www.learningchocolate.com/>

<https://learnenglishkids.britishcouncil.org>

<https://www.ereadingworksheets.com/browse-worksheets-by-grade-level/>

<https://americanenglish.state.gov/search/solr?f%5B0%5D=bundle%3Aresource>

<https://busyteacher.org/atoz/>

<https://www.k12reader.com/grade-level/grades-k-12/>

<https://www.kiddle.co/>

<https://www.teachingenglish.org.uk/teaching-kids>

<https://www.eslkidstuff.com/>

FUSHA KURRIKULARE: ARTET

Kurrikulat lëndore/programet mësimore

Edukatë figurative

Edukatë muzikore

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Edukatë figurative

Përmbajtja

Hyrje
Qëllimi
Temat dhe rezultatet e të nxënit
Udhëzime metodologjike
Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare
Udhëzimet për vlerësim
Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Hyrje

Edukata figurative është pjesë e formimit kulturor në aspektin pamor e kreativ të nxënësve. Kjo lëndë në mënyrë të drejtpërdrejtë komunikon me të gjitha pamjet hapësinore që na rrethojnë dhe duke ndikuar në vazhdimësi për përsosjen e tyre estetike e funksionale. Gjithashtu roli i Edukatës figurative konsiston në zhvillimin e aftësive të para përceptuese dhe zhvillimin e shkathtësive ideo-kreative tek nxënësit, si shprehje e botës së tyre emocionale. Mësimi zhvillohet në mënyrë praktike dhe me konkretizim të mjeteve dhe materialeve të punës sipas teknikave realizuese. Procesi kreativ kërkon edhe familjarizimin e nxënësve me fjalorin përkatës të koncepteve dhe kuptimeve të gjuhës artistike pamore, për të zhvilluar aftësitë e nxënësve për komunikim të suksesshëm artistik. Kjo lëndë gjithashtu kontribuon në zhvillimin e imagjinatës kreative, përgjegjësitë në punë grupore dhe formimin e personalitetit, si individ të informuar, të shkathët dhe me kulturë të përgjithshme.

Qëllimi

Edukatë figurative, në shkollat fillore të klasës së dytë, ka për qëllim që t'i aftësojë nxënësit për:

- Kultivimin dhe rritjen e dëshirës kreative për të përjetuar të bukurën dhe artin vizual në përgjithësi;
- Njohjen me hapësirën dhe zhvillimin e përceptimit logjik të pamjeve në hapësirë dhe analizën e objekteve;
- Identifikimin e shkathtësive kreative të nxënësve dhe shtytjen vazhduese për krijimtari;
- Zhvillimin e kreativitetit individual me ide më inovative;
- Njohjen me konceptet bazë të elementeve figurative (vijat, format, ngjyrat...).

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Nxënësit në klasën e dytë arrijnë rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL) për temat e përcaktuara në tabelën e mëposhtme, të dala nga rezultatet e të nxënit të fushës (RNF) Artet, të shkallës së parë të kurrikulës (Shk 1) në Kurrikulën Bërthamë për arsimin e mesëm të ulët.

Konceptet	Temat	Rezultatet e të nxënit të lëndës për temë (RNL)
		<p>RNF 1. Nxënësit marrin pjesë në aktivitete të ndryshme artistike sipas interesimit dhe prirjes individuale</p> <ul style="list-style-type: none"> vizatojnë, ngjyrosin, e modelojnë me laps, me ngjyra, me plastelina, me letër e materiale të tjera në mënyrë të lirshme dhe kreative ose në temë të caktuar
Krijimtaria dhe performanca artistike	Vizatimi	<p>-Të përdorë lloje të ndryshme të vijave për të krijuar figura e objekte;</p> <p>-Të vizatojë peisazhe duke përdorur vijat dhe format e tyre;</p> <p>-Të vizatojë së paku një punim me pamje nga flora e fauna;</p> <p>-Të analizojë hapësirat e mbrendshme dhe të vizatojë së paku 1 vizatim në hapësirë të tillë (klasë-shtëpi-forma gjeometrike, etj.);</p> <p>-Njohja dhe përdorimi i mjeteve të vizatimit (laps, lapsa me ngjyrë, pastela, flomastera;</p>
	Ngjyra	<p>-Të identifikojë ngjyrat e ngrohta dhe të ftohta dhe efektet e tyre;</p> <p>-Të përdorë ngjyra dhe teknika të ndryshme për ngjyrosjen e dy peizazheve;</p> <p>-Të krijojë kontrast ngjyash në punime dhe të dallojë parimet bazë me shembuj;</p> <p>-Të përvetësojë ngjyrosjen me ngjyra lapsi e flomastera dhe të ngjyrosë së paku 2 punime;</p> <p>-Të kuptoj teknikën e akuarelit dhe të ngjyrosë së paku 2 punime (me ngjyra uji);</p> <p>-Njohja dhe përdorimi praktik i mjeteve të ngjyrosjes (lapsa me ngjyrë, flomastera, ngjyra uji, pastel, penel etj).</p>
	Forma dhe	-Të përdorë materiale të ndryshme (të lehta) për krijime modelimi (3 dimensionale);

	modelimi	<p>-Të arrijë konkretizim modelimi të një figure gjeometrike me materiale të thjeshta modelimi;</p> <p>-Të krijojë figura simetrike me letër dhe materiale tjera praktike;</p> <p>-Të krijojë një kështjellë me plastelinë sipas ndonjë tregimi popullor;</p> <p>-Njohja dhe përdorimi i mjeteve të modelimit me mjete të lehta aplikuese (plastelinë, letra, tekstil,etj).</p>
	Gjurmët dhe shenjat	<p>-Të kuptojë artin e shtypit të thjeshtë dhe riprodhimin grafik në shtypshkronjë, p.sh. vula,shtypi me kompjutër, libri, poster, etj.</p> <p>-Të realizojë një ilustrim sipas një shkrimi që ka lexuar;</p> <p>-Të disenjojë një poster me temën “Vendi im i bukur!”;</p> <p>-Të njoh shenjat (në rrugë, në TV, etj.) dhe të disenjojë 1 punim;</p> <p>-Njohja dhe përdorimi i mjeteve të shtypit dhe disenjimit (lapsa, flomastera, ngjyra, penel, letër, trekëndësh, gomë, kompjutër,etj).</p>
		RNF 2. Përmes përceptimit dhe përjetimit artistik nxënësit njohin (vërejnë) elementet kryesore të gjuhës artistike përkatëse
Gjuha dhe komunikimi artistik	Vija dhe vizatimi	<p>-Të njoh llojet e vijave dhe të kuptojë përdorimin e tyre në vepra arti;</p> <p>-Të kuptojë rëndësinë e vizatimit dhe përdorimin në praktikë (p.sh. filmat e vizatuar, ilustrimet në libra, arkitektura e qytetit etj.);</p> <p>-Të tregoj së paku 2 shembuj nga jeta e përditshme të përdorimit të vijave të lira ose gjeometrike (orenditë e mbrendshme dhe në natyrë);</p>
	Llojet e ngjyrave	-Të identifikojë ngjyrat bazë dhe përzierjen e ngjyrave të dyta;

	dhe teknikat	<p>-Të njoh mënyrën e përdorimit të ngjyrave të ujit, akuarel, tempera;</p> <p>-Të krijoj një kolazh me format gjeometrike dhe të diskutojë mënyrën e realizimit;</p> <p>-Duke marrë shembuj të ndryshëm të komentojë përdorimin e ngjyrave në jetën e përditshme (flokët e individit, ngjyra e syve, veshjet, ambienti i afërt, makinat, ndërtesat, etj);</p> <p>-Të bisedojë për natyrën, kopshtin e lodrave dhe shembuj të tjerë që ju lanë përshtypje dhe të shkëpusin një moment për të ngjyrosur.</p>
	Format dhe modelimi	<p>-Të kuptojë dhe të tregojë vendosjen e formave në hapësirë, (p.sh. shtatorja në shesh, shtyllat e posterëve, objektet e vjetra në qytetin tim, etj.)</p> <p>-Të dallojë format sipas madhësive dhe largësisë (perspektiva);</p> <p>-Të dallojë dhe demostrojë shembuj për përbërjen dhe strukturën e formave (të vrazhdëta, valore, të lëmuara, të forta, të buta, etj.</p> <p>- Të përshkruaj një tekst të shkurtër për një bust apo vend historik në rrethin tënd.</p>
	Profesione dhe shkathtësi kreative	<p>-Me teknikë të lirë kreative të realizojë 1 punim për profesionin e adhuruar duke komentuar mënyrën e realizimit dhe përdorimin praktik;</p> <p>-Të shpjegojë mënyrën e ndërlidhjes së lëndëve me punimin e realizuar;</p> <p>-Të kuptojë rëndësinë e komunikimit me masën (p.sh. librat, gazetatat, reklama, shenjat, televizioni, celularë, lojërat, etj.)</p>
		<p>RNF 3 . Nxënësi identifikon relacionet e ndryshme të arteve në shoqëri</p> <ul style="list-style-type: none"> • vëren dhe identifikon lloje të ndryshme të arteve • vëren dhe identifikon llojet e institucioneve artistike • emërton disa (se paku 4 krijues, interpret të njohur të gjinive e zhanreve të ndryshme

		të krijimtarisë artistike globale e kombëtare.
Relacioni art-shoqëri	Objekte dhe artefakte	-Të njoh dhe të dallojë objektet më të rëndësishme të trashëgimisë kulturore (kombëtare dhe të kulturave të tjera);
	Projekte dhe shembuj	-Të njoh disa objekte nga arkitektura dhe arti publik në qendrat botërore dhe të krahasojë ato duke treguar rëndësinë dhe vlerën që kanë; -Të projektojë një ide skicimore për një objekt që pretendon të jet i njohur; - Të përdorë ornamente qilimash për një projekt ideor;
	Galeri dhe ekspozime	-Të njeh dhe kuptojë disa nga institucionet kulturoro-artistike në vend (muzeume, galeri, studio, vende arkeologjike, etj.); -Të përshkruajë punën e ekspozuar në një galeri qyteti, shkolle apo nga ekspozimi virtualo-elektronik në faqe interneti. -Të njoh së paku 2 krijues të njohur të artit figurativ e aplikativ.
		<p>RNF 4. Nxënësi/sja çmon dhe vlerëson në mënyrë të informuar dhe kritike krijimet artistike individuale dhe të të tjerëve</p> <ul style="list-style-type: none"> • Shpreh reagimin personal e emocional ndaj përjetimit të veprës artistike me disa fjali të thjeshta gjate bisedës dhe vrojtimit, me lëvizje, mimike, me mjete shprehëse të tjera etj. • (çmon) dhe vlerëson performancën/krijimet artistike vetanake dhe të të tjerëve me fjalor shumë të thjeshtë (<i>p, sh ai/ajo këndoi mirë, pastër, më pëlqejnë ngjyrat që ke përdorë, nuk e ke vizatuar mirë formën e topit etj</i>)
Çmuarja dhe vlerësimi estetiko-	Analiza e punimeve	-Të bisedojë dhe analizojë krijimet e realizuara në klasë dhe të ngjajshme (së paku 2 punime); -Të përshkruajë gojarisht punimet personale dhe të krahasojë me punimet tjera në klasë;

artisitik	Vlerësimi individual	-Të përjetojë në mënyrë individuale punimet nga veprat e njohura dhe të bëj vlerësimin estetik sipas përjetimit (së paku 2 punime); -Të çmojë dhe vlerësojë imagjinatën kreative tek punimet vizuale;
	Përshkrimi i punimeve	-Të përshkruaj 2 punime më ndikuese me shkrim (së paku me nga 3 fjali);

Udhëzime metodologjike

Metodologjia e mësimdhënies për Edukatë figurative është kompetencë dhe përgjegjësi e veçantë, bazuar në specifikën e përgatitjes së orës mësimore. Për realizim cilësor të mësimdhënies së kësaj lënde kërkohet përkushtim maksimal në aplikimin e metodave aktive dhe njohjen e aftësive psiko-fizike të nxënësve.

Në klasën e parë kërkohet të përdorën metodat specifike të mësimit të koncepteve, shkathtësive dhe njohurive që duhet fituar nxënësi. Këtu kërkohet të përdorën forma kreative për të nxitur kërshtërinë dhe për të zhvilluar imagjinatën e të shprehurit artistik. Bashkëveprimi në punën praktike mësues-nxënës është i domosdoshëm. Zgjedhja e temave të përshtatura (nga përmbajtja programore) sipas stinëve, festave dhe momentit është domethënëse dhe i motivon nxënësit për angazhim më të madh. Përzgjedhjen e këtyre përmbajtjeve në radhë të parë duhet marrë parasysh mundësitë kreative të nxënësve dhe mjetet që kërkohen për realizim. Nxënësve, që në këtë nivel duhet t'u ofrojmë ndjenjën për ngjyrat, format, madhësitë dhe perceptimin logjik të tyre. Përmes imagjinatës kreative dhe përjetimit emocional nxësim ndjenjën për të bukurën dhe format e krijuara në punime.

Shkathtësitë motorike të krijimit në punime figurative arrihen me përkushtim të rregullt në njohjen dhe përshtatjen e aftësive psiko-fizike, zgjedhjen e temave të përshtatshme, ndërveprimin aktiv me nxënësit dhe zgjedhjen e formave të punës (individuale, në çifte, në grupe, mediale, etj.)

Edukata figurative në klasën e parë mund të ndërlidhet me të gjitha lëndët mësimore, si: gjuha shqipe, matematika, Muzika, punë dore etj. Në mënyrë të drejtëpërdrejtë ndërlidhet me kuptimet figurative nga natyra dhe objektet rrethuese. Përmes pamjeve figurative nxënësit njohin dhe mësojnë më lehtë konceptet e shkrim-leximit nga gjuha amtare, matematika, shkencat e natyrës, muzika, punë dore dhe ato duke filluar nga vizatimi i shkronjave dhe pamjeve në Abetare, ilustrimi i vargjeve poetike e deri të shumë burime tjera informative e shkollore. Pamjet figurative nxësin kureshtjen dhe zhvillojnë kreativitetin më të madh në të gjitha lëndët duke parë format, ngjyrat dhe madhësitë e skicave, ilustrimeve dhe shkronjave në ato paraqitje.

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Në sistemin arsimor çështjet ndërkurrikulare janë tema të rëndësishme përmes të cilave nxënësit fitojnë, zhvillojnë dhe përvetësojnë disa aftësi dhe njohuri specifike, në mënyrë që të përgatiten për jetën dhe punën në të ardhmen dhe të përballojnë dhe tejkalojnë me lehtë sfidat e jetës.

Çështjet ndërkurrikulare janë tema me të cilat vazhdimisht është ballafaquar shoqëria njerëzore, të cilat synojnë krijimin dhe kultivimin e disa vlerave shoqërore, humane e njerëzore, të cilat kontribuojnë në formimin e identitetit dhe personalitetit individual dhe të pavarur të nxënësve.

Çështjet ndërkurrikulare janë çështje që domosdo janë të ndërlidhura me rezultatet e fushave ku integrohen dhe kontribuojnë të gjitha fushat kurrikulare në forma të ndryshme duke përfshirë edhe e fushën e arteve me lëndët e saj, e cila i ndihmon nxënësit të njohin, kuptojnë dhe të interpretojnë më mirë botën, ngjarjet, proceset, marrëdhëniet në shoqëri dhe të rritin lidhjen e arsimit me jetën dhe me interesat e saj.

Nga mësimdhënësi kërkohet që në fazën e planifikimit të analizojë rezultatet e fushës, temat dhe njësitë mësimore dhe të parasheh se me cilat çështje ndërkurrikulare ndërlidhen. Në këtë mënyrë sigurohet trajtimi sa më i mirë i këtyre çështjeve duke marrë parasysh edhe mësimdhënien e integruar.

Çështjet ndërkurrikulare që mund të ndërlidhen dhe trajtohen në lëndën artit figurativ janë:

- Edukimi për media,
- Edukimi për paqe,
- Edukimi për qytetari demokratike,
- Globalizimi dhe ndërvarësia,
- Të drejtat dhe liritë e njeriut, dhe
- Zhvillimi i qëndrueshëm.

Edukimi për media

Edukimi për përdorimin e medias është një imperativ i kohës për nxënësit, e cila u siguron informacione për zgjerimin e njohurive të tyre mbi zhvillimet historike të artit, autor, vepra arti, teori dhe problem artistike, duke zhvilluar dhe kultivuar shkathhtësinë dhe kulturën hulumtuese për trajtimin e problemeve të caktuara. Gjithashtu median mund ta përdorin edhe për krijime artistike dhe prezantimin e projekteve të ndryshme artistike.

Edukimi për paqe

Nxënësit në lëndën e artit mund të trajtojnë dhe realizojnë tema që kanë të bëjnë me paqen, respektimin e dinjitetit njerëzor, diversitetit kulturor, toleranca, humanizmi, harmonia dhe bashkëjetesa.

Edukimi për qytetari demokratike

Në temën Edukimi për qytetari demokratike përmes artit nxënësit mund të trajtojnë tema për qytetërimet dhe demokracinë dhe në këtë formë të formojnë identitetin e tyre qytetar e kulturor, si qytetar aktiv për mirqenin e tyre dhe të komunitetit.

Globalizimi dhe ndërvarësia

Nxënësit trajtojnë tema që kanë të bëjnë me epokën e globalizimit në sfera të ndryshme shoqërore si në art, kulturë, ekonomi, arsim etj. Dhe ndërvarësia dhe raporti i zhvillimeve të kulturave të ndryshme shoqërore, duke krijuar një këndvështrim pozitiv e pranues ndaj këtyre përvojave dhe kulturave.

Të drejtat dhe liritë e njeriut

Nxënësit trajtojnë përmes artit tema që kanë të bëjnë me të drejtat dhe liritë e njeriut, duke kultivuar kulturën e respektimit të të drejtave dhe lirive të njeriut pa marrë parasyshë, gjininë, racën, nacionalitetin etj.,p.sh. koncepti i ngjyrave pa dallim gjinor, mund të trajtohet që në këtë fazë sapo të njihen nxënësit me ngjyrat etj.

Zhvillimi i qëndrueshëm

Zhvillimi i qëndrueshëm është një proces i cili i përgatitë nxënësit të krijojnë aftësi të qëndrueshme, gjë që garanton mundësinë për një jetë më të mirë. Nxënësit duhet të aftësohen, të zbulojnë sfidat e zhvillimit të qëndrueshëm në këndvështrime të ndryshme, që kanë të bëjnë me ndikimet e veprimtarisë së njeriut mbi shoqërinë, në aspektin kulturor-artistik, social, ekonomik dhe mjedisor. Ta zëmë, duke përforur materiale recikluese,inkurajojmë fëmijët që të mbrojnë ambientin, pastaj duke i mësuar që letrën, ngjyrat ti përdorin në mënyrë ekonomike, ne i edukojmë ata për një mjedis të shëndoshë. Tema e mjedisit mund të jetë edhe objekt I trajtimit kreativ ne punimet e tyre.

Udhëzime për vlerësim

Vlerësimi është proces i grumbullimit sistematik, cilësor e sasior të informatave të arritjes së nxënësve gjatë procesit të të nxënësve. Vlerësimi përfshin tërë veprimtarinë dhe konsiderohet si element i mësimdhënies që ndihmon mësimdhënësit për ndjekjen e zhvillimit gradual në arritshmërinë e rezultateve të të nxënësve në nivel klase dhe shkolle të nxënësve si dhe zotërimin e kompetencave. Mësimdhënësi gjatë vlerësimit duhet të ketë parasysh përmbajtjen programore në arritjen e rezultateve mësimore dhe kompetencave të përcaktuara për këtë nivel, po ashtu, metodologjia e mësimdhënies dhe nxënies është e lidhur ngushtë me procesin e vlerësimit të nxënësve ngase është një element i pranishëm në çdo veprimtari mësimore.

Ky proces vlerësimi shtrihet që nga vlerësimi dhe vetëvlerësimi i punimeve të nxënësve të realizuara me teknika të larmishme artistike, portofoli me punë artistike, prezantimi me gojë dhe me shkrim, testimi, pjesëmarrja në një projekt kurrikular etj.

Vlerësimi në artin figurativ, mbështetet në parimin e individualizimit, ngase arritjet janë më shumë individuale, ku çdo nxënës ka predispozita dhe prirje të ndryshme për format e shprehjes artistike.

Inkurajimi, imagjinata, shprehja origjinale, krijuese, interesimi, përjetimi artistik, interpretimi dhe prezantimi i punëve artistike janë forma, të cilat ndihmojnë në vlerësimin e punës krijuese të nxënësve në arte.

Gjithashtu, pjesëmarrja individuale dhe në grupe, në aktivitetet të ndryshme artistike, që organizohen në klasë, shkollë dhe në komunitet, janë pjesë e procesit të vlerësimit.

Vlersimi individual bëhet në funksion të matjes së kompetencave artistike të caktuara, që arrin të zhvillojë nxënësi gjatë procesit mësimor, vetëm ose në grup, përmes veprimtarisë praktike, d.m.th., përmes krijimit, vëzhgimit, dhe analizës së veprave të artit etj. Nxënësit vlerësohen, ndërsa demonstrojnë arritjet nëpërmjet veprimtarive e produkteve të ndryshme.

Portofoli me krijimet, shkrimet, prezantimet dhe testimi janë një mundësi objektive e vlerësimit të nxënësit, pasi i përgjigjet edhe vlerësimit sipas kompetencave të lëndës së artit figurativ.

Qëllimet e vlerësimit:

- *Të identifikohet përparimi i nxënësve dhe t'u ofrohen të dhëna të mjaftushme.*
- *Të motivohen nxënësit për punë;*
- *Të sigurohen informacione për shkallën e arritshmërisë së kompetencave.*
- *Të diagnostikojnë pikat e dobëta dhe të forta tek nxënësit.*
- *Të përmirësohen nxënia dhe mësimdhënia.*
- *Të japin detyra sipas aftësive individuale në përputhje me nivelin e nxënësve.*
- *Të përzgjedhin metoda të përshtatshme gjatë mësimdhënies, bazuar në nivelin e klasës.*
- *Të sigurohen informacione për zhvillimin e nxënësve për orientimin e tyre të ardhshëm.*

Format dhe instrumentet e ndryshme të vlerësimit

Gjatë procesit të vlerësimit sugjerohet që mësimdhënësit të përdorin forma dhe instrumente të ndryshme vlerësimi, duke u ofruar nxënësve jo vetëm kritere të shkruara, por edhe lloje të tjera të vlerësimit, për të kuptuar në mënyrë konkrete arritjet të cilat ata i

synojnë. Instrumentet për vlerësim gjithmonë duhet të jenë të përshtatshme, varësisht prej qëllimit të vlerësimit. Forma dhe lloji i vlerësimit dhe veçanërisht mënyra në të cilën rezultatet raportohen, gjithmonë duhet të reflektojnë qëllimin e vlerësimit. Mënyra e ndërtimit të vlerësimit gjithmonë duhet të jetë transparente dhe e drejtë. Vlerësimi gjithmonë duhet të zbatohet me standardet më të larta etike. Vlerësimi i nxënësve duhet të jetë motivues dhe objektiv.

Metodat e vlerësimit

- **Vlerësimi verbal** - përdorimi i pyetjeve të shkurtra, biseda rreth materialit mësimor apo një detyre konkrete, duke diskutuar me nxënës të veçantë, grupe apo me gjithë klasën, duke dëgjuar diskutimet që bëjnë nxënësit me njëri - tjetrin për një koncept, mbi njohuri të arteve figurative, vepër apo detyrë artistike etj.
- **Vlerësimi me shkrim ose testimi** - detyra të veçanta për grupe nxënësish, teste të shkurtra për një koncept, temë apo dhe një grup temash, për një ese si dhe testime për një linjë të caktuar, semestrare dhe vjetore.
- **Vlerësimi i detyrave të realizuara** - vëzhgimi hap pas hapi i detyrave të artit, që nga ideimi deri tek organizimi dhe realizimi si p.sh: demonstrimi i arritjeve në punë konkrete (fjala vjen realizimi i punëve dy dhe tredimensionale, interesimi për ndjekjen e jetës artistike në komunitet, pasioni, vlerësimi dhe përkushtimi ndaj kësaj lënde etj).
- **Vlerësimi i projekteve të ndryshme**-bashkëpunimi i nxënësve në një projekt në bazë shkolle apo krahine.
- **Vlerësimi i punëve artistike** - marrja pjesë në veprimtari të ndryshme artistike që organizon shkolla etj. Pjesëmarrja në veprimtari kombëtare si: konkurset, ekspozitat në shkallë vendi apo më gjerë.
- **Vlerësimi përmes portofolit** - portofoli i nxënësit, si një mundësi vlerësimi e vetëvlerësimi, është një koleksion i punimeve të tij përgjatë vitit shkollor. Ai mund të përmbajë detyra tematike (ese), krijime të ndryshme dy dhe tredimensionale të realizuara gjatë vitit shkollor që mund të jenë krijime në pikturë, skulpturë (plastelinë), kompjuter etj., projekte kurrikulare, të gjitha në dobi të veprimtarive të ndryshme shkollore, produkte të veprimtarive kurrikulare etj. përzgjedhjet për portofolin bëhen nga nxënësit, mësues/i,-ja rekomandon.

Instrumentet e procesit të vlerësimit

- Testi i strukturuar me gojë;
- Lista e kontrollit;
- Pyetësi;
- Projekti;
- Dosja/Portofoli.

Materialet dhe burimet mësimore

Përzgjedhja dhe përdorimi i mjeteve didaktike e mësimore është pjesë e pandashme e procesit të mësimdhënies, dhe ka një rëndësi të veçantë në arritjen dhe realizimin e kompetencave. Këto mjete janë në shërbim të demonstrimit dhe konkretizimit të temave dhe njësive mësimore të trajtuara në lëndën e artit, dhe ato duhet të jenë shumë efikase, të prekshme dhe praktike për nxënësit.

Teknologjia është një nga mjetet me përdorim të gjerë në lëndën e artit figurativ duke ndihmuar nxënësit të hulumtojnë dhe njohin vepra arti të ndryshme, objekte të trashëgimisë kulturore, objekte të dizajnit, etj. Shkolla si institucion arsimor, duhet të siguroj dhe ofroj kushte dhe mundësitë tekniko-teknologjike adekuate apo alternative në realizimin dhe arritjen e kompetencave të planprogrameve të lëndëve të caktuara, në këtë rast edhe të lëndës së artit.

Në këtë formë nxënësve u krijon mundësinë të demonstrojnë apo prezantojnë me anë të medimeve teknologjike detyra dhe projekte të ndryshme, duke krijuar tipin studiues të nxënësve në lëndën e artit.

Mësimdhënësi nxit interesimin e nxënësve për veprimtari dhe trajtim të temave të artit duke përdorur një fjalor të pasur të gjuhës artistike figurative me fjalë dhe fjali të qarta, të sakta, kuptimore e konceptuale.

Mësimdhënësi nxit zgjërimin e njohurive mbi artin tek nxënësit duke i motivuar që të përdorin burime, materialeve dhe tekste (Libra) të përshtatshme me moshën dhe mundësinë e nivelit të të mësuarit.

Disa nga mjetet më të përdorshme didaktike janë:

- Materiale tekstuale: *teksti shkollor, fletore e punës, katalogë arti, albume, udhëzues profesionalë, fjalorë, gazeta, revista, materiale pedagogjike, enciklopedi etj.;*
- Mjete vizuale – *figurative: tabelë shkrimi, fotografi, piktura, modele, makete, vazo, riprodhime të veprave të artit dhe postera, diagrame, mjete grafike etj.;*

- Mjete auditive-dëgjimore: *radioja, magnetofoni, telefoni, kasetofoni etj.*;
- Mjete audiovizuale – *figurative-dëgjimore: televizori, filmi, videoprojektori, kasetavideo, kompjuteri, interneti, teleteksti, CD-të, DVD, e-mail-i;*
- Mjedisi mësimor (*klasa, ateleja, kabineti, natyra, galeria, muzeu etj.*)

Burime online

<https://www.artsattack.com/>

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Edukatë muzikore

Përmbajtja

Hyrje

Qëllimi

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Udhëzimet për vlerësim

Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Hyrje

Kontaktet e para me muzikën fëmija i merr që në moshë të hershme, fillimisht në rrethin familjar e pastaj edhe përmes edukimit muzikor në institucione parashkollore. Ata vazhdimisht këndojnë, dëgjojnë muzikë në rrethin ku jetojnë, dëgjojnë zërat në natyrë, onomatope të ndryshme ritmike dhe melodike etj. Këto përvoja të hershme mund të përdoren për edukimin muzikor në klasën e parë, duke i konkretizuar këto përjetime nga jeta e përditshme me lojëra, këngë, ligjërime ritmike, lëvizje etj. Përmes aktivitetit muzikor tek fëmijët sjellim gëzim, hare, relaksim, entuziazëm dhe në këtë mënyrë muzika ndikon direkt në pasurimin emocional të tyre, i fisnikëron ata dhe njëkohësisht ndikon në zhvillimin e dispozitave të ndonjë prej aftësive muzikore për të cilën mund të kenë pre-dispozitë.

Qëllimi

Lënda e Edukatës muzikore për klasën e dytë ka për qëllim që të vazhdojë të nxisë nxënësit ta duan muzikën dhe të zhvillojë më tutje predispozitat muzikore të nxënësve për aftësi konkrete muzikore, përmes aktiviteteve muzikore në klasë (këndim, luajtje në instrumente ose reagim ndaj muzikës në mënyrë kreative. Mësimi në shkollë bëhet më interesant dhe më i kënaqshëm përmes aktiviteteve të ndryshme artistike muzikore por edhe të integruara me artet tjera. Në këtë klasë nxënësit vazhdojnë të dëgjojnë dhe përjetojnë veprat artistike muzikore (këngë, pjesë instrumentale, muzikë te zhanreve të ndryshme), dhe aftësohen për t'i vlerësuar dhe gjykuar ato në mënyrë kritike e me fjalor adekuat. Ata poashtu marrin informacione dhe zhvillojnë aftësinë për të komunikuar me mjetet shprehëse të gjuhës muzikore.

Këto aktivitete nxisin zhvillimin emocional intelektual, imagjinatën, vëmendjen, interesimin për kreativitet etj. dhe adresojnë të gjitha kompetencat.

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Konceptet	Temat	Rezultatet e të nxënit të lëndës për temë (RNL)
		RNF 1. Nxënësi merr pjesë në aktivitete te ndryshme artistike sipas interesimit dhe prirjes individuale
Krijimtaria dhe performanca artistike	Këngët Ritmet/ Ligjërimet ritmike	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Këndon këngë e melodi te thjeshta (në grup) sipas imitimit, individualisht dhe në grup, së paku 5 e maximum 10 këngë gjatë vitit shkollor. <i>Këngët trajtojnë tema të ndryshme të përshtatshme për moshën e tyre (për natyrën, shkollën, familjen, dëshirat, lodrat, stinët, festat etj).</i> • Ritmizon vargje e ritme të këngëve, ligjërime ritmike (me zë, me duar dhe me vegla muzikore ritmike për fëmijë).
	Lojërat muzikore	<ul style="list-style-type: none"> • Luan lojëra të thjeshta muzikore të shoqëruara me lëvizje trupore, e me vegla muzikore femijerore dhe që trajtojnë tema te ndryshme por edhe elemente didaktike të gjuhës artistike muzikore (ritmi, melodia, vetitë e tingullit muzikor etj). • Luan lojëra të ndryshme ku sinkretizohet fjala, muzika, mimika, levizja, ana vizuale etj (tematika e lojërave përshtatet me tematikat nga fushat e tjera mësimore për këtë klasë).
	Krijimet muzikore	<ul style="list-style-type: none"> • Improvizon në ritme të ndryshme me ze dhe instrumete ritmike, individualisht dhe në grup. • Realizon plotësimet muzikore (përfundimin e një melodie, pyetje-pergjege muzikore etj) • Krijon ritme e melodi të reja të shkurtëra (me zë ose me instrumente muzikore).
		RNF2. Përmes përceptimit dhe përjetimit artistik nxënësi mëson (vëren dhe dallon) elementet kryesore të gjuhës artistike përkatëse

Gjuha dhe komunikimi artistik	Elementet bazike të gjuhës artistike	<ul style="list-style-type: none"> • Dallon tingujt muzikorë sipas gjatësisë, lartësisë, ngjyrës dhe intensitetit. • Dallon elementet themelore muzikore (ritmi, melodia dhe harmonia (dur-mol) në këngët, lojërat dhe veprat muzikore që ata i dëgjojnë në klasë. • Përdor saktë tingujt e ndryshëm muzikorë (sipas gjatësisë, lartësisë, ngjyrës, intensitetit) për tu shprehur në mnëyrë artistike dhe për të krijuar efekte të ndryshme shprehëse artistike (dramaticitet, qetësi, nxitim, ngadalësim, forcë, etj).
		RNF3. Nxënësi dallon relacionet e ndryshme në mes të arteve dhe shoqërisë <ul style="list-style-type: none"> • dallon lloje të ndryshme të arteve (p.sh muzikën, dramën, pikturën, etj). • emëron disa institucioneve artistike (galeri, teatër, muze, salle koncertale etj) më të njohura në vend dhe në botë. • emërton disa (se paku 4-5 krijues, interpret të njohur të gjinive e zhanreve të ndryshme të krijimtarisë artistike globale e kombëtare.
Muzika dhe shoqëria	Llojet e muzikës	<ul style="list-style-type: none"> • dallon lloje të ndryshme të muzikës në shoqëri përmes dëgjimit muzikor (p.sh muzike per vallëzim, muzike per film (vizatimor), muzike përfëmijë, muzikë për raste të ndryshme, muzikë festive etj). • Identifikon muzikën e pëlqyer dhe shpjegojnë arsyet
	Instrumentet muzikore	<ul style="list-style-type: none"> • Dallon ngjyrën tingëllore të instrumenteve kryesore muzikore (popullore dhe klasike) përmes dëgjimit të veprave muzikore të përshtatshme për moshën e tyre. • Dallon instrumentet në pamje krahas lodrave. • Krijon instrumente muzikore ritmike me materiale recikluuese dhe organike(marakas me oriz, miser, dajre te vogla etj). • Dallon instrumentet per nga materiali ndertues, burimi tingellor (instrumentet te drunjeta, te tunxhit, frymore me harqe etj).
	Krijuesit dhe performuesit	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikon ndonjë figurë markante nga krijuesit dhe performuesit artistike boterore dhe lokale përmes veprave muzikore që dëgjojnë.
		RNF 4. Nxënësit mësojnë të çmojnë dhe vlerësojnë artin <ul style="list-style-type: none"> • Shpreh reagimin personal e emocional ndaj përjetimit të veprës artistike me disa fjali të thjeshta gjate bisedës dhe vrojtimit, me lëvizje, mimike, me mjete shprehëse te tjera etj.

		<p>Çmon dhe vlerëson performancën/krijimet artistike vetanake dhe të tjerëve me fjalor shumë të thjeshtë.</p> <p>Krijon shprehi për dëgjim të vazhdueshëm të veprave muzikore.</p>
<p>Çmuarja dhe vlerësimi estetik-artistik</p>	<p>Veprat artistike</p> <p>Ngjarjet artistike</p>	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Shpreh mendimin për veprat muzikore të dëguara me dy –tri fjali të thjeshta, me lëvizje ose me shprehje figurative. • Shpreh mendimin për krijimet dhe performimet vetanake dhe të bashkëmoshatarëve të tyre. • Përshkruajnë ndonjë ngjarje muzikore në të cilën kanë qenë të pranishëm (në familje, në shkollë dhe më gjerë) ose që e kanë përcjellur përmes TV, internetit,etj.

Udhëzimet metodologjike

Përzgjedhja e metodave mësimore bëhet nga mësimdhënësit në përputhje me kurrikulën. E rëndësishme është që mësimdhënësit duhet të krijojnë një mjedis mësimi i cili do t'i nxisë dhe do t'i ndihmojë fëmijët për të zbuluar dhe për të zhvilluar aftësitë dhe prirjet e tyre artistike. Tek fëmijët e klasës së dytë këngët dhe lojërat muzikore, si edhe dëgjimi i muzikës janë veprimtaritë kryesore.

Krijimtaria artistike dhe performanca

Këngët mësohen sipas veshit (me imitim) dhe tematika e këngëve dhe lojërave duhet të jenë në përshtatje me moshën dhe aftësitë e tyre performuese (ambitusi, vështirësia e tekstit, e ritmit dhe posacërisht përmbajtja tekstuale me karakter edukativ dhe didaktik). Këngët duhet të jenë të shkurtëra, të thjeshta dhe kryesisht të zhanrit të muzikës për fëmijë por edhe ato popullore e artistike të thjeshta dhe të përshtatshme që mund të përdoren në këtë klasë.

Përmbajtja tematike mund të korrespondojë me temat që trajtohen nga fushat e tjera mësimore, por edhe me çështjet e ndryshme ndërkurrikulare. Këngët që përzgjedhen duhen të jenë artistike dhe të kenë melodi e ritme të thjeshta (vallëzuese, marshe, masa të thjeshta dhe të përziera 3/8 e 5/8 që përjetojnë lehtë). Është e nevojshme që përgjatë këndimit të aplikojmë qëndrimin drejt, këndimin me emocion, shqiptimin e saktë të tekstit, synimin që të këndohet në intonacion sa më të saktë. Fëmijët inkurajohen të këndojë vetëm por edhe në grup, të krijojnë efekte të veçanta tingujsh (imitimin e zërave të shkokëve, të instrumenteve të ndryshme), duke përdorur zërin, shkopinjë, shuplaka ose instrumente, të ndjekin ndryshimet e ritmit etj. Gjatë këndimit do të kenë rastin të zbatojnë ritme të ndryshme, lëvizje melodike të ndryshme, për të cilat pastaj do të vetëdijësohen në orët e tërsisë tematike “*Gjuha dhe komunikimi artistik muzikor*”. P.sh masa 2/4, nota tetëshe, sinkopa si dukuri etj. Intervalet, apo tingujt me lartësi të ndryshme etj.

Puna me instrumentet muzikore ka për qëllim shtimin e interesimit për aktivitet muzikor, krahas këndimit por edhe si mundësi për ata nxënës që mund të mos këndojnë saktë dhe drejt. Shoqërimi instrumental me instrumente ritmike është i lehtë për nxënësit, dhe përpos që jep kënaqësinë e të performuarit, ndihmon drejt në edukimin e ndjenjës ritmike. Në këtë mënyrë krijojmë modele të thjeshta ritmike për shoqërim të këndimit, kombinime metro-ritmike në grupe që përdorin rrahje me pëllëmb, me lodra ritmike që krijojnë prej materjaleve recikluese etj. Krijimet muzikore përfshijnë ndryshimet ritmike, melodike, shoqërim instrumental kreativ, tërësi të reja ritmike-melodike, muzikë për situata të caktuara etj.

Muzika dhe Shoqëria

Dëgjimi është mënyra kryesore nëpërmjet të cilës fëmija vihet në marrëdhënie me muzikën. Përmes dëgjimit ata shprehin emocione që sjell kënga, vepra instrumentale etj. Dëgjimi i muzikës në klasë zhvillon njëkohësisht dhe aftësitë muzikore (veshin muzikor) duke vërejtur elementet shprehëse muzikore në këngët dhe veprat e dëgjuara muzikore, lëvizjet melodike e ritmike, dukuritë muzikore, tonalitetin dur dhe mol dhe karakterin shprehës e mesazhin e veprës muzikore. Në këtë fazë janë të përshtatshme veprat muzikore nga muzika programore, por edhe

ato orkestrale e instrumentale me karakter dinamik, ritme të shprehura dhe me efekte të posaçme, si p.sh. muzikë filmi, muzikë argëtuese (por me vlerë) nga zhanre të ndryshme. Kombinime të këtilla janë gjithmonë interesante për nxënësit e kësaj moshe.

Mësimdhënësi gjatë dëgjimit, i nxit nxënësit të dallojnë dhe të krahasojnë, p.sh. një vals me një marsh, një ninullë me marshin ose një muzikë vallëzimi më të shpejtë me një më të ngadalashme, muzikë e valle të popujve e të kulturave të ndryshme, ngjyrën e instrumenteve të ndryshme muzikore, zërave të shokëve e shoqeve etj. Veprat muzikore që dëgjoen në këtë klasë duhet të jenë të përzgjedhura me kujdes, të jenë të thjeshta në përmbajtje muzikore dhe të zgjasin shkurt 2 – 5 minuta. Kur dëgjon veprën muzikore, nxënësi mban në mend edhe autorin e veprës, ndonjë karakteristike të vecantë për të dhe e rikujton atë gjatë dëgjimit të përsëritur me c'rast e rinjeh veprën e dëgjuar më parë. Atmosfera dhe kushtet për dëgjim duhet të jenë të duhura, mjetet audiovizuale funksionale, që mundësojnë dëgjim pa pengesë dhe hapësirë të bollshme për të lejuar nxënësit për tu shprehur pas dëgjimit. Orët mësimore në këtë tërësi tematike duhet të kenë qëllimin konkret dhe rezultatin e të nxënës të njësisë mësimore shumë konkrete rreth veprës së dëgjuar. Në këto orë mësimore nuk është mirë të dëgjoen shumë vepra muzikore radhazi pa ndonjë qëllim, por gjithmonë lidhur me njësinë mësimore konkrete.

Çmuarja dhe vlerësimi artistik-estetik

Dëgjimi i muzikës ka synim që të zhvillojë edhe aftësinë e nxënësit për të gjykuar, vlerësuar (në përputhje me moshën e tij) veprat muzikore që dëgjon, por edhe ta aftësojë nxënësin për të komunikuar dhe shprehur përjetimin për veprat e dëgjuara me një fjalor të thjeshtë, por që përmban konceptet muzikore të njohura për nxënësit (ritmi ishte i shpejtë/i ngadalshëm, melodiamuzika më pëlqeu sepse... , unë gjatë dëgjimit ndjeva se..., imagjinova, mu duk që...etj., pra, janë disa mënyra të komunikimit rreth veprës).

Por komunikimi i përjetimit të muzikës së dëgjuar, mund të bëhet edhe me lëvizje, vallëzim, pantomimë (gjatë dëgjimit); me shprehje figurative (vizatim/ngjyrosje, modelim etj), poashtu gjatë dëgjimit të muzikës etj. Për të përfortuar shkrimin, mësimdhënësi mund të përdorë edhe ese të shkurtëra me formë të paracaktuar me disa elemente. (P.sh shkruaj se cka përjetove gjatë dëgjimit të kësaj veprë muzikore, cka të pëlqeu dhe cka nuk të pëlqeu... dhe cfarë instrumenti vërejtë/dallove.) *Kjo formë përdoret pas dëgjimit të muzikës (si detyrë shtëpie apo klase, detyrë e pavarur, p.sh. për të dëgjuar një vepër muzikore në koncert, tv etj. dhe për të shkruar për përjetimin).*

Nxënësit nxiten të çmojnë edhe performancat e tyre dhe të bashkëmoshatarëve të tyre.

Ndërlidhja dhe integrimi ndërlëndor.

Në aspektin e ndërlidhjes dhe të integritit, muzika mund të jetë pjesë e cdo teme mësimore ose njësie mësimore, të realizuar në klasën e dytë nga fusha të ndryshme. P.sh në matematikë, krahasimi i thyesave me ndarjen e njësisë për numërim (nota katërshe, gjysmë, tetëshe); dukuritë e ndryshme muzikore në shkencat e natyrës (si prodhohet zëri, si përçohet zëri etj); ushtrimet gjatë orëve të edukatës fizike(ecja, vrapi, aktivitetet e ndryshme) mund të shoqërohen me muzikë ritmike. Pra, në cdo temë apo njësi mund të inkuadrohet muzika përmes dëgjimit ose këndimit, për të bërë mësimin më interesant për fëmijët e kësaj moshe. Muzika mund të jetë edhe mjet i mirë për çlodhje gjatë pushimeve të shkurtëra ose realizimit të detyrave në grupe e me punë të

pavarur. Muzika çlodhëse , e qetë i qetëson nxënësit dhe ndikon që të jenë të përgaditur për mësimin e radhës. Shumë aktivitete të çuditshme mund të shenjzohen përmes këngëve të ndryshme ose shembujve adekuatë muzikorë për dëgjim. Në çasjen integruese tematike që mund ta përdorin mësimdhënësit klasorë, edukimi muzikor mund të mos ketë nevojë për orë të veçantë por të shpërndahet përgjatë aktiviteteve të tjera mësimore të ditës në shkollë. Mësimdhënësi gjatë planifikimit javor dhe ditor, përzgjedh këngët, veprat muzikore, që mund të ndërlihen me temat nga gjuha e lëndët e tjera mësimore.

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Nga perspektiva e fushës –artet, në klasën parafillore mund të trajtohen edhe një varg çështjesh ndërkurrikulare që kanë të bëjnë me zhvillimin e qëndrueshëm, njohjen dhe respektimin e të drejtave të fëmijëve, çështjet e barazisë gjinore, çështjet kulturore dhe ndërkulturore, parandalimi dhe luftimi i dukurive negative shoqërore etj., p.sh trajtimi i rëndësisë së barabartë dhe bashkëpunimit ndërmjet zërave të dy gjinive në muzikë, trajtimi i profesioneve artistike pa dallim gjinor, fetar, racor etj

Globalizimi dhe ndërvarësia

Nga perspektiva e arteve, vetë veprimtaritë artistike grupore e trajtojnë këtë temë, ngase p.sh kur duhet të realizohet nje mural, mozaik, kolazh, ose maketë grupore, të gjithë pjesëmarrësit e kuptojnë që pa bashkëveprimin e secilit nuk mund të realizohet tërsia e përbashkët. Muzikimi në ansambël, kor, orkestër realizohet vetëm duke respektuar bashkëveprimin dhe ndërvarësinë.

Arsimi për zhvillim të qëndrueshëm

Çështjet e zhvillimit të qëndrueshëm, çështjet e realizimit të së drejtës për të jetuar në mjedis të shëndoshë dhe në mirëqenie sociale bazuar në konventat ndërkombëtare mund të jenë objekt trajtimi i punës kreative të fëmijëve edhe në këtë moshë.

Përdorimi i shprehjes artistike për të trajtuar të drejtat themelore të fëmijës për shkollim, për liri e jetë të dinjitetshme mund të realizohet shumë mirë përmes këngëve, punimeve kreative etj. Përdorimi i shprehjes artistike për të trajtuar disa nga temat e zhvillimit të qëndrueshëm(mbrojtja e ambientit, hapësirave, rregullit në klasë, në shtëpi në familje etj) bëhet p.sh duke njohur dhe përdorur materiale recikluese per të krijuar art por në të njëjtën kohë duke zhvilluar kujdes ndaj letrës, drurit, materialeve në klasë dhe ambientit të shkollësetj.

Udhëzimet për vlerësim

Vlerësimi tek nxënësit e kësaj klase nuk bëhet me nota meqë, qëllimi i fushës së arteve është që të zhvilloj kreativitetin e fëmijeve dhe të nxis e ti motivojë ata, por mund të shpërblehen me vlerësime simbolike yll, zemër, diell ata që dallohen me kreativitet dhe aktivitet artistik. Që në këtë moshë është mirë që fëmijët të nxiten dhe të ndihmohen që të bëjnë vlerësimin kritik për performancën vetanake dhe të bashkëmoshataraëv të klasës duke u nxitur me pyetjet : Si ka/ke kënduar, si ka/ke vallëzuar, si ka/ke vizatuar apo modeluar etj.).

Materialet dhe burimet mësimore

Përzgjedhja dhe përdorimi i mjeteve didaktike e mësimore është pjesë e pandashme e procesit të mësimdhënies, dhe ka një rëndësi të veçantë në arritjen dhe realizimin e kompetencave. Këto mjete janë në shërbim të demonstrimit dhe konkretizimit të temave dhe njësive mësimore të trajtuara në lëndën e edukatës muzikore dhe ato duhet të jenë shumë efikase, të prekshme dhe praktike për nxënësit.

Shkolla si institucion arsimor, duhet të siguroj dhe ofrojë kushte dhe mundësitë tekniko-teknologjike adekuate apo alternative në realizimin dhe arritjen e kompetencave të parapara dhe rezultateve të nxënies nga lënda e muzikës. Në këtë formë krijohet mundësia e demonstrimit dhe prezantimit të materialit muzikor të përzgjedhur nga mësimdhënësi për dëgjim.

Mësimdhënësi nxit interesimin e nxënësve për veprimtari muzikore dhe zgjerimin e njohurive tek nxënësit duke i motivuar që të përdorin burime, materialeve dhe tekste (libra) të përshtatshme me moshën dhe mundësinë e nivelit të të mësuarit.

Disa nga mjetet më të përdorshme didaktike janë:

- *Materiale tekstuale: tekstishkollor, fletore e punës, katalogëarti, albume, udhëzues profesionalë, fjalorë, gazeta, revista, materiale pedagogjike, enciklopedietj.;*
- *Mjete auditive-dëgjimore: radioja, magnetofoni, telefoni, kasetofoni etj.;*
- *Mjete audiovizuale – televizori, filmi, videoprojektori, kasetavideo, kompjuteri, interneti, teleteksti, CD-të, DVD, e-mail-i;*
- *Instrumentet muzikore për fëmijë (shkollore, popullore, të Orfitose të krijuara nga nxënësit me material recikluese)*
<https://www.pinterest.com/pin/34902965838806956/>
<http://www.kinderart.com/teachers/9instruments.shtml>

Burime online

<http://www.classicsforkids.com/>

<http://colorinmypiano.com/2010/03/19/early-childhood-online-resources/>

<https://www.preschoolprodigies.com/>

<http://www.sphinxkids.org/>

Video me muzikë klasike për fëmijë

https://www.youtube.com/watch?v=1hMjxnëig0o&list=PL3WK_yMF5c6fF5aQNDxY_wEKERIeEnGY

http://www.bbc.co.uk/northernireland/schools/4_11/music/mm/

http://www.bbc.co.uk/northernireland/schools/4_11/music/mm/teachers/lessonplans.shtml

FUSHA KURRIKULARE: MATEMATIKË

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Matematikë

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Matematikë

Përmbajtja

Hyrje

Qëllimi

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Udhëzimet për vlerësim

Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Hyrje

Të mësuarit e matematikës në klasën dytë është vazhdimësi e përvetësimit të koncepteve elementare të matematikës që plotëson bazën për zotërimin e shprehive dhe shkathtësive matematikore në të ardhmen dhe i përgatit nxënësit në zhvillimin intelektual dhe formimin e personalitetit për të qenë të suksesshëm në përballje me sfidat e jetës dhe integritet në shoqëri. Nxënësit e kësaj klase janë të pajisur me informacione elementare matematike dhe me përvoja të ndryshme që lidhën me mjedisin ku ata jetojnë, andaj është e rëndësishme që edhe programi i matematikës duhet të sigurojë një shumëllojshmëri mundësish të të nxënit përmes materialeve të mira mësimore, me metodologji të mësimdhënies dhe me angazhim të përhershëm për zhvillimin e aftësive të tij.

Në klasën e dytë matematika zhvillohet si pjesë e integruar e aktiviteteve të përditshme me një lidhje të fortë me gjuhën, artin, muzikën dhe përmes lojërave në mënyrë që nxënësit argëtohen dhe arsimohen përmes matematikës. Nëse situatat matematikore janë të lidhura me jetën e përditshme të nxënësve, atëherë ato bëjnë të mundur që nxënësi të zbatojnë atë që e di dhe të zhvillojnë njohuri të reja për matematikën.

Përmes programit të matematikës arrihet qëllimi i të mësuarit e lëndës që i shërben:

- nxënësit në zhvillimin e kompetencave kryesore të të nxënit gjatë gjithë jetës dhe të kompetencave të fushës së matematikës, në mënyrë që ai në të ardhmen të jetë qytetar i suksesshëm,
- mësuesit për planifikimin, realizimin dhe vlerësimin e veprimtarisë mësimore dhe arritjet e nxënësve në klasë dhe jashtë saj,
- prindit për njohjen e rezultateve të të nxënit dhe kriteret e vlerësimit në periudha të caktuara kohore për fëmijën e tij ,
- hartuesit të teksteve mësimore dhe të materialeve ndihmëse për mësuesit dhe nxënësit.

Po ashtu rezultatet e të nxënit të lëndës për tema mësimore për përmbajtje të cilat krijojnë kushte që nxënësi të ndërtojë dhe zbatojë njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat, në funksion të kompetencave të fushës dhe kompetencave kryesore dhe përmes udhëzime metodologjike të mësimdhënies si kusht për zbatimin e programit, për arritjen e kompetencave nga ana e nxënësve, duke i dhënë secilit mundësinë të shfaqë dhe të zhvillojë potencialin që zotëron brenda vetes, udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare për kontributin e matematikës në shoqëri dhe në jetën e përditshme, njëkohësisht udhëzime për vlerësimin e arritjes së nxënësve të klasës së dytë, si njëra ndër komponent thelbësore për përmirësimin e arritjeve të nxënësve dhe procesit të të nxënit dhe udhëzime për materiale didaktike dhe burimet e mjetet mësimore, të cilat e plotësojnë në tërësi programin e matematikës.

Qëllimi

Të mësuarit e matematikës në klasën e dytë ka për qëllim zhvillimin intelektual të çdo nxënësi, ushtrimin e rregullave themelore, kultivimin e vlerave si dhe përgatitjen për klasat në vijim, përkatësisht shkallën e dytë.

Programi i matematikës ka për qëllim të pajisë nxënësit me modelet e të menduarit matematik, me idetë bazë dhe strukturat matematikore, si dhe t'u zhvillojë atyre aftësitë llogaritëse dhe të zgjidhjes së problemave në jetën e përditshme.

Zhvillimi i matematikës kryesisht fokusohet në:

- zhvillimin e të kuptuarit për mbledhje dhe zbritje, shumëzim dhe pjesëtim si dhe strategjitë për gjetjen e vlerës së shprehjeve numerike
- zhvillimin e të kuptuarit të marrëdhënieve ndërmjet numrave dhe vend- vlerës duke përfshirë grupimin në dhjetëshe dhe njëshe;
- zhvillimin e të kuptuarit të matjes, matjen e gjatësisë;
- arsyetimin në lidhje me atributet dhe kompozimi dhe dekompozimi i formave gjeometrike;
- grumbullimin e informatave dhe përpunimin e tyre.

Qëllimi i lëndës së matematikës në klasën e dytë është *Formimi matematik* i cili bëhet përmes:

- të nxënit të integruar dhe në kontekstin e jetës së përditshme, dhe
- të nxënit nëpërmjet përvetësimit të koncepteve elementare të matematikës.

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Përvetësimi i përmbajtjeve programore nga nxënësi demonstron si **njohuri** relevante që atij i parashtrihen në raport me moshën, **shkathtësitë** që i demonstroi nxënësi, ku përfshihen aftësitë, zotësitë, teknikat dhe metodat për zbatimin e njohurive në arritjen e rezultateve të planifikuara për këtë klasë.

Në lëndën e matematikës për klasën e dytë zhvillohen dhe përvetësohen kryesisht këto koncepte të përgjithshme matematikore:

- numrat, algjebra dhe funksioni;
- forma, hapësira, matjet dhe gjeometria;
- përpunimi i shënimeve dhe probabilitetit;

Konceptet e përgjithshme janë të zërthyera në tema dhe për secilën temë janë paraqitur rezultatet e të nxënit që bazën mbështetëse e sigurojnë nga rezultatet e të nxënit për shkallë.

Nëpërmes situatave të thjeshta jetësore dhe lojërave të ndryshme nxënësi natyrshëm mëson konceptet për numërimin, numrat deri në 100, krahasimin e sasive, matjet, kohën dhe modelimin, konceptet për figurat, trupat gjeometrikë, orientimin, vendndodhjen e objekteve në hapësirë për mënyrën e grumbullimit të e të dhënave dhe për konceptin e ndodhjes së një ngjarje.

Koncepti	Temat	Rezultatet e të nxënit të lëndës për temë (RNL)

Numri	<p style="text-align: center;">RNF :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Përdor numrat për të treguar sasi: lexon dhe numëron numrat, numëron objektet në mënyrë të kuptueshme deri në 100; 2. Kryen veprimet me numra: mbledh duke shtuar vlerë dhe zbrit duke hequr vlerë, zbaton vetitë e veprimeve dhe marrëdhëniet në mes të mbledhjes dhe të zbritjes, eksploron, vëzhgon pjesët e së tërës në kontekstin e jetës së përditshme dhe përdor materiale konkrete për hetuar shumëzimin dhe pjesëtimin; 3. Zgjidhë problema të thjeshta duke përdorur numrat: përcakton numrin e elementeve të bashkësisë, përdor korrespondencën me mënyrën 1 nga 1 për të numëruar objektet dhe për të krahasuar madhësinë e një grupi objektësh dhe përcakton vend-vlerën e numrave; 4. Përdor treguesit numerik: vizatime për të treguar numrat, identifikon numrat në situata nga jeta e përditshme, përdor numërorët rreshtorë (i pari, i dyti, ..., i fundit), shkruan dhe krahason numërorët deri 100 sipas sasisë; 	
	Numrat natyrorë	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Lexon dhe shkruan numrat deri në 100 dhe përcakton vlerën e çdo shifre; ▪ Numëron në rendin rritës dhe zbritës me numrat deri në 100 (<i>me njëshe dhe dhjetëshe</i>) si dhe cakton <i>paraardhësin dhe pasardhësin e çdo numri</i>. ▪ Kryen veprimet e mbledhjes dhe zbritjes, si dhe krahason numrat natyrorë deri në 100; ▪ Përdorë strategji të ndryshme (<i>mbledhjen e përsëritur, rreshtimet etj</i>) për ta gjetur prodhimin e numrave (≤ 50); ▪ Argumenton lidhjen ndërmjet mbledhjes dhe zbritjes së numrave si dhe shumëzimit dhe pjesëtimin të numrave deri 100; ▪ Shumëfishon numrat njëshifrorë dhe krijon vargje numerike (≤ 50); ▪ Identifikon në shprehje; faktorët, prodhimin, të pjesëtueshmin, pjesëtuesin dhe herësin e numrave natyror deri 100; ▪ Gjen prodhimin dhe herësin e numrave (≤ 50); ▪ Ndan në grupe të barabarta një sasi objektësh apo një numër të dhënë; ▪ Gjen vlerën (<i>shumën, ndryshimin, prodhimin dhe herësin</i>) e shprehjeve numerike të përbëra (<i>dy veprime</i>); ▪ Përdorë vetinë komutative dhe asociative për të gjetur shumën dhe prodhimin e numrave; ▪ Zbaton rregulla për të identifikuar numrat çift dhe tek;

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifikon dhe zgjidh problema të thjeshta bazuar në modelet e paraqitura ▪ Demonstron shkathësi dhe shprehi për zgjidhje të problemave; ▪ Zbaton mbledhjen, zbritjen, shumëzimin dhe pjesëtimin në problema nga jeta e përditshme; ▪ Mbledh dhe zbret paratë (euro,); ▪ Përcakton radhën (numri rendor); ▪ Dallon gjysmën e numrave çift; ▪ Përcakton gjysmën dhe çerekun e tërësisë; ▪ Tregon shembuj nga jeta për gjysmën dhe çerekun dhe bën lidhjen me pjesëtimin; ▪ Zgjidh problema të thjeshta me mjete praktike nga situata të njohura për ta.
Algjebra dhe funksioni	RNF	<ol style="list-style-type: none"> 1. Njeh marrëdhëniet në një mjedis të caktuar: krahason, klasifikon dhe rigrupon objektet duke u bazuar në një ose disa karakteristika, rendit sipas cilësive të ndryshme, identifikon modelet, krijon modele të reja duke zbatuar rregulla dhe përdor modelet në një mjedis; 2. Mëson të dallojë një ligjësi, nëpërmjet modeleve konkrete, kryesisht me karakter zbavitës, me vargje.
	Modelet	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zbaton formula të thjeshta për të plotësuar vargun numerik; ▪ Modelon katrorin, drejtkëndëshin, trekëndëshin dhe rrethin; ▪ Klasifikon objektet sipas vetive të tyre.
	Bashkësitë dhe relacionet	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Përshkruan bashkësinë si një grumbull elementesh që mund të jenë afër/larg njëri-tjetrit; ▪ Formon bashkësi sipas vetive të elementeve; ▪ Identifikon elementet që i takojnë/nuk i takojnë bashkësisë dhe paraqet bashkësinë përmes diagramit të Venit; ▪ Krahason bashkësitë sipas numrit të elementeve (më pak, më shumë, aq sa);

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gjen elementet e përbashkëta të dy bashkësive; ▪ Shoqëron objektet (elementet) e bashkësisë së dhënë me një objekt (element) të një bashkësie tjetër; ▪ Formon bashkësi nga dy bashkësi të dhëna; ▪ Formon nënbashkësi nga bashkësia e dhënë.
	Shprehjet shkronjore	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kryen veprimet themelore me shprehje shkronjore; ▪ Gjen vlerën (numerike) të shprehjes shkronjore për vlera të caktuara të ndryshoreve; ▪ Shndërron shprehjet me fjalë në shprehje me simbole dhe anasjelltas; ▪ Zgjidh problema nga jeta e përditshme duke përdorur shprehjet shkronjore.
	Ekuacionet dhe inekuacionet lineare	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Përcakton mbledhurin, të zbritshmin dhe zbritësin e panjohur (numra deri në 100); ▪ Përcakton faktorin e panjohur (numra deri në 100); ▪ Gjen zgjidhjen e barazimeve të numrave deri 100; ▪ Gjen bashkësinë e zgjidhjeve të inekuacioneve (numra deri në 100). ▪ Përdor algoritmet për zgjidhjen e problemave me fjalë duke përdorur ekuacione \inekuacione me numra deri 100.
Matjet	RNF :	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Krahason objektet duke përdorur karakteristika të matshme dhe përshkruan matjet e kryera; 2. Përfaqëson dhe interpreton të dhënat gjeometrike, identifikon format 2D dhe 3D, identifikon modelet dhe krijon modele të reja gjeometrike; 3. Përdor matjet, eksploron mënyrat e matjes, matë duke përdorur objekte, mjete të tjera dhe njësitë për matje. 	
		<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Matë gjatësi të ndryshme duke përdorur njësi

	Njësitë matëse	<p>jostandarde dhe standarde;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Krahason objekte sipas gjatësisë duke përdorur shprehjet; më i gjatë, më i shkurtër, po aq; ▪ Bën lidhje ndërmjet numrave dhe matjeve; ▪ Vlerëson dhe renditë objektet sipas madhësisë; ▪ Përdorë metrin (m) dhe centimetrin (cm) si njësi matëse standarde; ▪ Zgjidh problema me fjalë nga jeta e përditshme; ▪ Përcakton peshën e objekteve (kg); ▪ Demonstron peshimin me anë të balancës duke përdorur sende të ndryshme; ▪ Përdor shenjat : <, >, =, për peshat e objekteve. ▪ Krahason vëllimin e enëve të ndryshme, të njohura për ta;
<p>Gjeometria (Hapësira dhe forma)</p>	<p>RNF :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vëzhgon pozicionet dhe vendndodhjen: i ndan objektet veç e veç dhe i bashkon, përdorë veprime dhe fjalë për të treguar pozicionin, vendndodhjen, lëvizjet dhe orientimin; 2. Vëzhgon format në mjedis: vëzhgon dhe flet rreth karakteristikave të formave, identifikon dhe emërton disa forma, tregon kur format janë të njëjta ose të ndryshme duke përdorur një ose disa nga karakteristikat. 	
	Orientimi	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Përcakton vendin e objekteve, para, prapa, poshtë, lartë, djathtas, majtas, brenda, jashtë, nën, mbi; ▪ Zgjidh labirinte të ndryshme; ▪ Gjeneron pyetje për situata praktike nga jeta e përditshme.
	Figurat gjeometrike	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Përcakton vijat e drejta, të lakuara, të hapura dhe të mbyllura; ▪ Përkufizon segmentin dhe përdorë vizoren/trekëndëshin për të caktuar gjatësinë e segmentit; ▪ Mbledh, zbrit dhe krahason gjatësitë e segmenteve të ndryshme duke përdorur njësitë matëse standarde (cm, m); ▪ Emërton figurat gjeometrike siç është katrori, drejtkëndëshi, trekëndëshi dhe rrethi; ▪ Përcakton brinjët, kulmet dhe këndet e katrorit, drejtkëndëshit dhe trekëndëshit;

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vizaton figura të ndryshme gjeometrike; ▪ Krahason figurat gjeometrike; ▪ Gjen shumën e brinjëve të katrorit, drejtkëndëshit dhe trekëndëshit; ▪ Dallon objekte që asocojnë me katrorin, drejtkëndëshin, trekëndëshin dhe rrethin; ▪ Ngjyrosë figurën simetrike dhe krijon figura simetrie; ▪ Vizaton drejtëzën/drejtëzat e simetrisë si dhe përcakton sa drejtëza simetrie ka figura;
	Trupat gjeometrik	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Emërton trupat gjeometrikë (kubi, kuboidi, sfera, cilindri, koni, piramida); ▪ Gjen; faqet, brinjët dhe kulmet e trupave gjeometrikë; ▪ Krahason trupat gjeometrik (përmasat e tyre); ▪ Identifikon objekte të ngjashme me trupat gjeometrikë; ▪ Tregon dallimet ndërmjet trupave gjeometrikë (me qoshe dhe të rrumbullak).
	Sipërfaqja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Njëson syprinën e figurave të paraqitura në sipërfaqe me katror ▪ Dallon sipërfaqen brenda, jashtë dhe në figurë.
Të dhënat dhe probabiliteti	RNF :	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizon mbledhjen e informacioneve dhe përdor informacionet e mbledhura; 2. Përgatit instrumente për të mbledhur informacione, ndan dhe klasifikon në grupe dhe vlerëson informacionin për t'iu përgjigjur pyetjeve për situatat që do ndodh. 	
	Puna me të dhëna	<p>Nxënësi :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Grumbullon të dhënat në klasë apo diku tjetër dhe paraqet në tabelë; ▪ Analizon të dhënat e grumbulluara nga tabela dhe i paraqet në grafik; ▪ Interpretton të dhënat e grumbulluara dhe i krahason ato; ▪ Përdor piktogramet.
	Probabiliteti	<p>Nxënësi :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Parashikon mundësinë (me dallime të mëdha); ▪ Bën provën, e mundur, e pamundur; ▪ Përdorë probabilitetin në jetën e përditshme;

Udhëzime metodologjike

Metodologjitë e mësimdhënies së matematikës në klasën dytë, bazohen në parimet e mësimdhënies të përcaktuara në Kornizën Kurrikulare I e cila synon një mësimdhënie që siguron kompetencat në të nxënë. Temat që paraqiten në programin e klasës së dytë nuk mund të zhvillohen të shkëputura dhe të ndara, por ato janë të lidhura me fusha të tjera. Rezultatet e të nxënit për secilën temë shërbejnë dhe për kërkesat dhe nocionet që synojnë edhe temat të tjera brenda fushës. Formimi matematik është një proces kompleks që kërkon një gërshetim të harmonishëm midis rezultateve të të nxënit dhe një mësimdhënieje të kujdesshme që i vendos ato në funksion të njëra-tjetrës.

Mësimdhënësi përqendrohet kryesisht në këto aspekte:

- lidhja e rezultateve të të nxënit të kompetencave kryesore me rezultatet e të nxënit për kompetencat e fushës dhe rezultateve të temave;
- mësimdhënia dhe të nxënit bazuar në kompetenca;
- mësimdhënia me nxënësin në qendër;
- mësimdhënia dhe të nxënit e integruar;
- zhvillimi i temave ndërkurrikulare;
- zhvillimi i veprimtarive me arsimim të qëndrueshëm.

Mësimdhënësit i sugjerohet ta ndërtojë punën mbi:

- përcaktimin e temës për ta zhvilluar;
- zbatimin e metodave, teknikave dhe strategjive të cilat bazohen në ndërveprim;
- mundësinë në qasje në të gjitha mjetet më të domosdoshme që u nevojiten nxënësve;
- motivimin, nxitjen dhe lavdërimin e përhershëm të nxënësve;
- informimin dhe mbajtjen në lidhje të vazhdueshme me prindërit për progresin e nxënësve të tyre.

Themeli i marrëdhënieve mësimdhënës – nxënës është ndërveprimi ku mjedisi, bashkëpunimi nxënës - nxënës, përdorimi i mjeteve dhe materialeve stimulon gjithmonë një pjesëmarrje aktive të nxënësve në të nxënë. Të nxënit përmes lojës dhe ushtrimet në grupe dhe individuale, konsiderohen prioritete në formimin matematik, e sidomos në zgjidhjen e problemeve dhe të menduarit konstruktiv.

Mësimi i matematikës në klasën e dytë duhet të bëhet me metoda të avancuara dhe me forma moderne të punës me një qasje njohëse që përfshin zhvillimin konceptuar, njohuritë dhe miratimin e skemave kuptimplote. Përmbajtja e matematikës duhet të jetë e lidhur tematikisht e të mësuarit me lëndë të tjera.

Nxënësit duhet të trajnohen për punë të pavarur, punë në çifte, grupe të vogla dhe të mëdha, nga se kjo jep mundësi për të treguar guxim në zbulimin dhe eksplorimin e ri e të panjohur, të respektojnë rregullat, vlerat, qëndrimet personale dhe të të tjerëve, për të zhvilluar aftësitë e komunikimit dhe puna ekipore.

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Matematika u shërben të gjitha fushave, me koncepte dhe me aftësi. Lidhja e matematikës me fushat e tjera pasuron situatat e të nxënës, në të cilat nxënësi zhvillon kompetencat e tij. Nga ana tjetër edhe përmbajtja e matematikës (si: numrat, raportet, figurat, kuptimi për hapësirën, përpunimi i të dhënave etj.) mund të përdoren në studimin e fushave të tjera. Matematika është një mjet ndihmës i domosdoshëm për shkencat e natyrës, por njëkohësisht luan një rol të rëndësishëm në të gjitha fushat e tjera. Ndërkohë, matematika përdor konceptet e shkencave të tjera për të qartësuar, lehtësuar, konkretizuar konceptet matematike dhe për të formuar te nxënësit bindjen rreth dobisë së matematikës në funksionimin e botës reale. Fushat e tjera ndihmojnë nxënësin të kuptojë evolucionin matematikor. Duhet theksuar se studimi i gjuhëve e ndihmon nxënësin të zhvillojë dhe përdor konceptet matematikore.

Matematika ka një shumëllojshmëri të aplikimeve në jetën e përditshme dhe është e lidhur ngushtë me shumë komponentë të arsimit, e që njëkohësisht kontribuon në realizimin e këtyre temave: ngrohja globale, burime të përhershme e te pashtershme, njohja e kulturave, zhvillimi i qëndrueshëm, bashkëjetesa paqësore, planifikimi i buxhetit etj., nxënësi duhet të zgjidhë situata dhe probleme, duhet të përdor arsyetimin matematik dhe elemente të gjuhës matematikore, në mënyrë që të qartësojë dhe të shpjegojë çështje të ndryshme që lidhen me realizimin e tyre. Përmes situatave të paraqitura në temat ndërkurrikulare, nxënësi ka mundësi të bëjë lidhjet ndërmjet kompetencave matematikore me shembuj të caktuar për realizimin e këtyre temave.

Nxënësi mëson të realizojë disa etapa, kur zgjidh një problem apo situatë dhe kjo aftësi kontribuon në rritjen e tij personale duke i ndihmuar ata të gjejnë vendin e tyre në shoqëri. Nxënësi mund të përdor metodat statistikore si anketa, intervista për të bërë analiza rreth mendimit të njerëzve, mund të arsyetojë dhe argumentojë një vendim të caktuar. Kështu, ai mëson të marrë pjesë në jetën shoqërore në klasë dhe në shkollë, zhvillon një qëndrim të hapur ndaj botës duke respektuar diversitetin.

Nxënësi inkurajohet të zhvillojë marrëdhënie aktive në mjedisin duke ruajtur një qëndrim kritik ndaj mallrave të konsumit. Duke përdorur të kuptuarit për numrat, arsyetimin e raporteve, interpretimin e përqindjeve, nxënësi mund të ushtrojë gjykimin e tij kreativ dhe kritik për konsumimin dhe përdorimin e mallrave të konsumit. Njohuritë statistikore dhe probabiliteti mund të ndihmojnë nxënësin të interpretojë të dhëna për promovimin e shëndetit të mirë, traditës e zakoneve të jetesës dhe për të ushtruar gjykimin, argumentimin për vendimet e marra.

Nxënësi përdor aftësitë e tij matematikore që kanë të bëjnë me simbole, vizatime, grafikë për të zhvilluar marrëdhënie aktive në mjedisin e tij. Ai mund të shpjegojë fenomenet në botën e tyre dhe ndërvarësitë e mjedisit dhe botës njerëzore.

Udhëzime për vlerësim

Në përputhje me parimet e qasjes së të nxënës bazuar në kompetenca, vlerësimi konsiderohet si element i mësimdhënies i cili përqendrohet në nivelin e arritjes së kompetencave. Vlerësimi i përmbajtjes lidhet me zotërimin e njohurive dhe demonstrimin e aftësive matematikore nëpërmjet treguesve të besueshëm për progresin e nxënësve. Gjatë vlerësimit mësimdhënësi, duhet të ketë

parasysh rezultat e të nxënësve për tema mësimore të klasës, duke i pasur parasysh rezultatet e shkallës.

Vlerësimi i arritjes së nxënësve në klasën dytë në matematikë realizohet nëpërmjet: evidencës së vlerësimit të vazhdueshëm, vëzhgimi në klasë, vlerësimi përmes portofolios, testeve të shkurtra, paraqitjes me gojë dhe forma të tjera, ndërsa raportimi i të arriturave të nxënësve bëhet përmes përshkrimeve me komenteve konstruktive.

Vlerësimi duhet të përqendrohet në **kontrollin** e zhvillimit të koncepteve për atë se sa nxënësi: numëron në mënyrë korrekte objektet nga 1 deri në 100, kryen veprimin e mbledhjes dhe zbritjes së numrave deri 100, interpreton tabelën e shumëzimit deri me pesë dhe përvetëson si të plotë deri me dhjetë, tenton kryej veprimin e presimit si veprim i kurdët me shumëzimin e numrave deri 1000, njeh format (katror, trekëndësh, rreth), dhe trupat me qoshe dhe të rrumbullak, klasifikon sendet sipas ngjyrës, formës dhe masës, vendos në grup gjërat që janë njëjloj, rendit objektet sipas rregullit të masës, përdor fjalë si: "më i madh" dhe "më i vogël" që të bëjë krahasimin, krahason masën e grupeve të lodrave ose të sendeve.

Kryesisht vlerësohet:

- puna që nxënësi bënë në klasë,
- realizimi i detyrave në shtëpi, dhe
- portfolio si një tregues i aktivitetit në të mësuarit dhe miratimin e përmbajtjes matematikore.

Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Gjatë mësimit të matematikës mësimdhënësi i ofron nxënësit informatat e domosdoshme dhe **performon** shkathtësi duke përdorur materiale didaktike dhe burime të nevojshme, ndërsa nxënësi **gjeneron** informacione, **formon** dhe **zhvillon** shkathtësi duke iu qasur të mësuarit përmes shikimit, të dëgjuarit, të prekjes dhe formave të tjera.

Për arritjen e kompetencave të nivelit të dytë të arsimit fillor për klasën e dytë, mësimdhënësi siguron qasje përmes përdorimit të materialeve të përshtatshme me moshën dhe mundësinë e nivelit të të mësuarit.

Mësimdhënësi, përveç materialeve dhe mjeteve të nevojshme didaktike, bën vizatime dhe modelime matematike, jep ndihmë të veçantë, përshtat shembuj të llojeve të ndryshme, krijon mjedis dhe klimë për aktivitete alternative. Ai po ashtu iu ofron edhe mjete teknike dhe teknologjike për të zhvilluar aftësitë e tij në mësimin e matematikës si: *pamore natyrore, artificial, audioviziv, dëgjimore, verbale, tekstet etj.*

Materialet që mund të përdoren për tema nga matematika: material të riciklueshme; petëza; tabela magnetike; grafikë të numrave; kuti me forma të ndryshme; figura gjeometrike me forma dhe ngjyra të ndryshme; fije shkrepe; shkopinj didaktikë; fleta me dhe pa ngjyra; lapsa; numëratore me gogla; lapsa me ngjyra, tabela për regjistrimin e të dhënave; vargje me gogla; fletëpalosje për të lidhur numrin me sasinë; lodra të ndryshme; kuba; trupa gjeometrik. Shumë me rëndësi është edhe shfrytëzimi i internetit me materiale për temat që i zhvillon.

**FUSHA KURRIKULARE: SHKENCAT E
NATYRËS**

**Kurrikula lëndore/programi mësimor
Njeriu dhe natyra**

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Njeriu dhe natyra

Përmbajtja

Hyrje

Qëllimi

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Udhëzimet për vlerësim

Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Hyrje

Fusha, Shkencat e natyrës për klasën e dytë përmban bazën e njohjes dhe të kuptuarit së bashku me shkathësitë, shprehjet, qëndrimet dhe vlerave përmes lëndëve të integruara brenda fushës. Shkenca u mundëson nxënësve marrjen e informatave rreth zhvillimeve dhe përparimeve drejt së ardhmes sonë. Nxënësit përmes kësaj fushe inkurajohen të kuptojnë dhe interpretojnë faktin se çka ndodh rreth tyre nga njëra anë dhe të analizojnë shkaktarët dhe pasojat nga ana tjetër. Të njohin mjedisin dhe ndërveprimet e tij.

Lënda, Njeriu dhe natyra kontribuon në zhvillimin e kompetencave të cilat iu ndihmojnë nxënësve në jetën e përditshme.

Qëllimi

Qëllimi i të mësuarit të lëndës Njeriu dhe natyra është:

- Zhvillimi i njohurive dhe të kuptuarit e koncepteve shkencore dhe teknologjike përmes hulumtimit të proceseve biologjike, fizike, kimike dhe gjeografike në mjedis.
- Zhvillimi i qasjes shkencore që ndihmon të kuptuarit dhe të menduarit kritik e krijues.
- Inkurajimi i fëmijëve të njohin, të hulumtojnë, të zhvillojnë dhe zbatojnë idetë dhe konceptet shkencore përmes lojërave, vizatimeve dhe aktiviteteve praktike.
- Inkurajimi i fëmijëve të vlerësojnë kontributin e shkencës dhe teknologjisë në përditshmëri.
- Kultivimi i kujdesit dhe respektit për diversitetin e botës së gjallë, mjedisit fizik dhe varësinë e bashkëveprimit në mes tyre
- Inkurajimi i fëmijëve për ngritjen e përgjegjësisë për të mbrojtur, përmirësuar dhe dashur mjedisin duke u involvuar në identifikimin, diskutimet dhe aktivitetet për problemet mjedisore që të promovojnë zhvillimin e qëndrueshëm.
- Gatishmëria e fëmijëve për të komunikuar në mes veti idetë dhe të gjeturat nga vëzhgimet dhe vizitat në natyrë.

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Temat e lëndës Njeriu dhe natyra për klasën e dytë janë të bazuara në konceptet e fushës, ndërsa rezultatet e të nxënit lëndë (RNL) i përmbushin ato duke marrë në konsideratë moshën dhe nivelin e nxënësve.

Gjithashtu temat, bashkë me rezultatet e të nxënit kontribuojnë në zhvillimin e kompetencave të cilat janë të paraqitura në Kurrikulën bërthame të këtij niveli.

Mësimdhënësi gjatë aktiviteteve në klasë, shkollë, natyrë etj duhet të i nxitë nxënësit, të njohin, vrojtojnë, radhitin, matin, shënojnë, mbledhin të dhëna, provojnë, mendojnë në mënyrë të pavarur si dhe të japin mendimet e tyre.

Koncepti	RNF: Vrojton, përshkruan dhe krahason materialet, sipas origjinës, përbërjes, vetive, madhësisë, formës, shndërtimeve dhe përdorimit në jetën e përditshme	
	Temat	Rezultatet e të nxënit të lëndës për temë (RNL)
Materia, vetitë dhe shndërrimet	Lënda, vetitë dhe përdorimi i saj	<ul style="list-style-type: none"> -Identifikon lëndën nga druri, plastika, xhami etj në klase, shkolle shtëpi etj -Dallon lëndët ushqimore për nga shija, vetia, përbërja etj -Përshkruan lëndët higjienike që përdorë në jetën e përditshme -Dallon tri gjendjet agregate të ujit -Gjen trupat e rregullt dhe të parregullt në mjedisin ku jeton -Tregon përbërësit kryesor të ajrit dhe kupton ndikimin e ajrit të pastër për shëndetin
Bota e gjallë	<p>RNF:</p> <p>Përshkruan rëndësinë e përdorimit të llojllojshmërisë dhe sasisë së ushqimit të shëndetshëm, si dhe kujdeset për higjienën personale</p> <p>Vrojton dhe përshkruan karakteristikat themelore dhe nevojat jetësore të njeriut dhe qenieve të tjera të gjalla, llojllojshmërinë biologjike, ndërveprimin e organizmave me mjedisin natyror si dhe rritjen dhe zhvillimin e tyre në mjedisin natyror</p>	

	<p>Marrëdhëniet jetësore</p>	<p>-Përshkruan rëndësinë e mjedisit të pastër për qeniet e gjalla,</p> <p>-Demonstron mirëmbajtje të higjienës personale si dhe në hapësirë të shkollës/ klasës,</p> <p>-Identifikon disa nga kafshët që jetojnë në ujë, tokë dhe atmosferë,</p> <p>-Dallon rëndësinë e ushqimit të shëndetshëm për njeriun,</p> <p>-Tregon nevojat jetësore të njeriut dhe qenieve të gjalla, dhe</p> <p>-Dallon ndryshimet biologjike të brendshëm dhe të jashtëm ndërmjet dy gjinive.</p>
	<p>Shëndeti, sjelljet dhe emocionet e njeriut</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dallon ndryshimet trupore në mes dy gjinive, - Përdore fjalë korrekte për pjesët e trupit dhe funksionin e tyre, - Kontrollon trupin e vet dhe kujdeset për higjienën trupore, - Identifikon ndryshimet në trupin e vet dhe në rast nevojë kërkon ndihmë, - Tregon tolerancë dhe mirëkuptim në situata të ndjeshme, dhe - Ndërton kontakte sociale dhe krijon shoqëri në grupe shoqërore.
<p>Proceset fizike</p>	<p>RNF:</p> <p>Dallon gjendjen e qetësisë nga gjendja e lëvizjes së trupave, përshkruan lloje të ndryshme të lëvizjeve duke i vendos në lidhshmëri me veprimin e forcave.</p> <p>Identifikon burimet e ndryshme të energjisë (duke përfshirë rolin e nxehtësisë së Diellit për jetën në Tokë) për shfrytëzimin efikas të tyre për jetën e njeriut.</p>	
	<p>Trupat kryejnë lloje të ndryshme të lëvizjeve</p>	<p>-Dallon gjendjen e lëvizjes së trupave nga gjendja e qetësisë me shembuj nga përditshmëria,</p> <p>-Tregon shembuj të lëvizjes së trupave me rënie, ngritje, hedhje, shkelmim, shtyrje, tërheqje etj.,</p>

		<p>-Gjen shembuj nga lojërat, për lëvizje nëpër rrugë të drejtë, rrugë rrethore dhe lëvizje lëkundësve,</p> <p>-Emërton trupa që lëvizin në tokë, në ujë dhe në ajër,</p> <p>-Dallon dhe emërton trupa dhe gjallesa sipas shpejtësisë së lëvizjes së tyre.</p>
	<p>Burimet e zërit, dritës dhe nxehtësisë në rrethinën tonë</p>	<p>-Demonstron përfitimin e zërit nga burimet e ndryshme,</p> <p>-Emërton burimet e ndryshme të dritës të çfarëdo lloji, dhe</p> <p>-Tregon burime të nxehtësisë të jetës së përditshme, të ngurtë, të lëngët dhe të gaztë.</p>
<p>Toka, mjedisi dhe gjithësia</p>	<p>RNF:</p> <p>Identifikon mënyrat e orientimit dhe lëvizjet në hapësirë, dhe tregon forma të thjeshta të bashkëveprimit në relacionin njeri-natyrë, dallon disa nga llojet e ndotjes së mjedisit që shkaktohen nga faktorë të ndryshëm në rrethin ku jeton e më gjerë, tregon për rolin që ka në ruajtjen e mjedisit dhe ndërmerr veprime të dobishme që promovojnë mjedisin e pastër.</p> <p>Përshkruan veçorit e elementeve natyrore të mjedisit natyror (relievin, klimën, ujërat, botën bimore dhe shtazore).</p>	
	<p>Mjedisi natyror</p>	<p>-Përshkruan tokën si burim të të mirave materiale,</p> <p>-Dallon relievin, klimën, ujërat në tokë përmes vizatimit përkatësisht fotografive,</p> <p>-Identifikon ndotësit themelor të mjedisit si; mbeturinat, fabrikat, automjetet, ujërat e zeza, dhe</p> <p>-Përshkruan dallimin mes fushës, kodrës dhe malit.</p>
	<p>Dielli burim i jetës</p>	<p>-Tregon për rolin e diellit, ajrit dhe ujit për</p>

	në tokë	jetën në tokë. -Përshkruan ndryshimin e klimës gjate stinëve të vitit dhe krijimin e ditës dhe natës.
--	----------------	--

Udhëzime metodologjike

Për të arritur sa më lehtë realizimin e përmbajtjes së lëndës Njeriu dhe natyra mësuesi duhet të përdorë metodologji të adekuata, si dhe brenda saj përdor teknika dhe forma të ndryshme duke i përshtatur moshës, nevojave dhe mundësive të nxënësve.

Në bazë të përmbajtjes së temave mësuesi përdor mjete, materiale dhe prova të ndryshme me qëllim të realizimit të aktiviteteve në mënyrë praktike.

Lënda, Njeriu dhe natyra kërkon nga mësuesi një qasje menaxhuese duke përdorur forma ndërvetë, gjithëpërfshirëse, ekipore dhe krijuese gjatë mësimit dhe mësimit të nxënësve.

Mësuesi dhe mësuesi cilësor kërkon qasje metodologjike si më poshtë:

- Në mësimit dhe mësimit me mësuesin në qendër dhe gjithë përfshirja;
- Në mësimit dhe mësimit të bazuar në qasjen e integruar;
- Në mësimit dhe mësimit të bazuar në arritjen e kompetencave;
- Në mësimit dhe mësimit të diferencuar;
- Çështje/tema ndër kurrikulare dhe
- Në çështje jashtë kurrikulare.

Në të gjitha rastet zbatimi i metodologjisë kërkon përdorimin e teknikave, materialeve dhe mjeteve didaktike pa të cilat nuk mund të arrihen rezultatet e pritura për këtë klasë.

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Temat ndërkurrikulare që mund të integrohen në Kurrikulën e shkencave të natyrës për këtë moshë të nxënësve janë:

- **Edukimi për media**
- **Arsimimi për zhvillimin e qëndrueshëm.**

Edukimi për media

I referohet njohjes së llojeve të mediave që shpërndajnë informacione të reja dhe të sakta, për hulumtimet dhe zbulimet e reja shkencore. Çështja e edukimit për media përfshin përmbajtjet lidhur publikimet, shpërblimet për të arriturat në shkencë në nivelin kombëtar dhe ndërkombëtarë

Arsimimi për zhvillim të qëndrueshëm

I referohet temave me rëndësi të përgjithshme të cilat ndikojnë në formësimin e të rinjve/nxënësve për një qëndrim të ndërgjegjshëm ndaj çështjeve në vetëdijesimin dhe ruajtjen e pasurive natyrore, në nivel shkolle dhe mjedisit ku jeton. Këtu hyjnë çështjet si : aspekti social, ekonomia familjare, riciklimi etj.

Çështjet e zhvillimit të qëndrueshëm përfshijnë aspektet për të pasur mjedis të shëndetshëm që ndërlihet me vetëdijesimin dhe rëndësinë e shfrytëzimit të burimeve mjedisore si trashëgimi e brezit të ardhshëm.

Në Kurrikulën bërthamë për klasën përgatitore dhe arsimin fillor mund të shihni edhe disa nga çështjet ndërkurrikulare.

Udhëzime për vlerësim

Vlerësimi është proces i grumbullimit sistematik, cilësor e sasior të informatave të arritjes së nxënësve gjatë procesit të të nxënësve dhe nxjerrja e gjykimeve për to.

Mësimdhënësi vlerëson në mënyrë sistematike punën dhe aktivitetet e nxënësve. Vlerësimi, mundëson marrjen e informacioneve kthyesë për të arriturat e nxënësve si dhe vështirësitë që i hasin ata. Gjatë vlerësimit duhet të maten shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet në lëndën Njeriu dhe natyra.

Krahas vlerësimit të arritjes së rezultateve nga nxënësit e që mund të maten përmes testeve, kuizeve, portfolio-s, detyrave të shtëpisë etj të rëndësishme janë edhe vlerësimet për angazhimet konstruktive në punë praktike dhe në ndjekjen e ecures së detyrës së hulumtimit.

Ky vlerësim për lëndën Njeriu dhe natyra mund të bëhet në forma të ndryshme, duke përdorur instrumente të ndryshëm të standardizuara, të specifikuara me kritere të hartuara nga mësimdhënësi, në harmoni me politikat arsimore.

Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Për shkak të specifikave që ka lënda Njeriu dhe natyra, është e domosdoshme të përdoren materialet dhe burimet e shumta mësimore, me qëllim të arritjes së rezultateve e të nxënësve sa më të mirë. Është shumë e nevojshme krijimi i kushteve, sigurimi i mjeteve mësimore si dhe mjedisi i përshtatshëm për realizimin me sukses të koncepteve të fushës. Realizimi i mësimin në laboratorë , punëtori, natyrë, ferma etj krijon kushte solide dhe ndihmon nxënësit për nxënie më të lehtë dhe shumë konkrete.

**FUSHA KURRIKULARE: SHOQËRIA DHE
MJEDISI**

**Kurrikula lëndore/programi mësimor
Shoqëria dhe mjedisi**

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Shoqëria dhe mjedisi

Përmbajtja

Hyrje

Qëllimi

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Udhëzimet për vlerësim

Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Hyrje

Lënda Shoqëria dhe Mjedisi për klasën e dytë, ka rol të rëndësishëm për zhvillimin e njohurive, shkathtësive, vlerave dhe qëndrimeve tek nxënësi. Përmes kësaj lënde, nxënësi përgatitet për të qenë qytetar aktiv duke vërejtur dhe folur për ngjashmëritë dhe dallimet në shoqëri, të ketë përgjegjësi ndaj obligimeve dhe të drejtave në familje si dhe të krahasoj dhe mirëkuptojë prirjet dhe shijet e ndryshme në shoqëri. Përmes kësaj lënde nxënësi do të aftësohet për shpjegimin e ndryshimeve të ndodhura në shoqëri dhe në natyrë, si: në mënyrën së jetesës, të komunikimit, të ambientit jetësor dhe përshkrimin e kontributit të shoqërisë pjesë e së cilës është ai.

Qëllimi

Përmes programit të lëndës Shoqëria dhe Mjedisi në klasën e dytë synohet zhvillimi i njohurive, shkathtësive, vlerave e qëndrimeve të nxënësi për raportet dhe rregullat në familje e shoqëri, për traditat, kulturën, për mënyrat e të jetuarit, sjelljes dhe të komunikuarit, për ndikimet dhe ndërvarësinë në mes të njeriut dhe natyrës, për fenomenet natyrore dhe për sjelljen e tyre në raste të caktuara. Në këtë mënyrë kontribuohet në zhvillimin personal, social dhe moral të nxënësit që të bëhet qytetar i ndërgjegjshëm, aktiv e kreativ. Po kështu, përmes këtij programi nxënësi vetdijësohet për rëndësinë e shëndetit si vlerë kryesore për rritje dhe zhvillim cilësor, individual dhe kolektiv. Përveç kësaj programi nxënësit i mundëson që të zhvillojë njohurit, të kuptuarit dhe shkathtësitë në funksion të mirëqenjes së tij psikike, emocionale, sociale dhe fizike.

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Nxënësi në klasën e dytë duhet t'i arrijë rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL) për temat e përcaktuara në tabelën e mëposhtme, të dala nga rezultatet e të nxënit të fushës (RNF) Shoqëria dhe Mjedisi, të shkallës së parë (Shk1) të Kurrikulës Bërthamë të Klasës Përgatitore dhe Arsimit Fillor.

Koncepti	RNF, TEMA dhe RNL
Individi, grupet dhe marrëdhëniet shoqërore	RNF: 1. Mëson për vetveten, strukturën e grupeve shoqërore dhe mënyrat e përfshirjes në to <i>1.1. Tregon (rrëfen) për vetveten, familjen e ngushtë dhe të gjerë (dallon moshën dhe prejardhjen), rrethin ku jeton e vepron si dhe organizimin e hapësirës së banimit dhe veprimt, migrimet, vendbanimet dhe veprimtaritë ekonomike.</i> <i>1.2. Dallon disa aspekte të shprehjes së identitetit personal dhe grupor, si: fizik, psikologjik, kulturor, social, administrativ, me qëllim ndërlidhjeje me të tjerët, pavarësisht dallimeve.</i>

	Tema	Rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL)
	Jemi të ngjashëm, jemi të ndryshëm	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifikon nevojat dhe dëshirat bazë të tij dhe të tjerëve (të anëtarëve të familjes, të shokëve, etj.), duke bërë dallimin ndërmjet tyre. ▪ Identifikon relacionin midis anëtarëve të familjes, të familjes së ngushtë dhe të gjerë dhe dallon tiparet dalluese psikofizike dhe sociale të tyre. ▪ Krahason dhe mirëkupton prirjet, interesimet dhe shijet e ndryshme brenda familjes dhe klasës, si për ngjyrën, për veshmbathjen, për muzikën, për ushqimin, për lojën,etj. ▪ Dallon disa aspekte kulturore të familjeve në komunitetin ku jeton dhe më gjerë si p.sh. mënyrë e të ushqyerit,veshmbathjes etj.
Proceset shoqërore dhe natyrore	<p>RNF: 2. Njih rëndësinë e monumenteve, dukurive, proceseve historike, shoqërore, natyrore e mjedisore si dhe lidhjet dhe ndikimet ndërmjet tyre</p> <p><i>2.1. Përshkruan ngjarje shoqërore, kulturore dhe historike si dhe dukuri natyrore e mjedisore përmes shembujve nga jeta e përditshme dhe nga e kaluara.</i></p> <p><i>2.2. Kupton proceset dhe dukuritë e ndryshme shoqërore dhe natyrore dhe ndërvarësinë e njeriut me natyrën.</i></p>	
	Tema	Rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL)
	Ndryshimet në shoqëri dhe në natyrë	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Përshkruan ndryshimet në shoqëri të ndryshme gjatë së kaluarës përmes krahasimit të mënyrës së jetesës (banimit, veshmbathjes, veglave, mjeteve, edukimit etj.) dhe bënë krahasimin me të sotmen. • Identifikon disa elemente të trashëgimisë në vendin ku jeton p.sh. objekte arkitektonike dhe natyrore, veshje, ushqime, rite, zakone etj. • Tregon për ndryshimet e formave të informimit dhe komunikimit midis njerëzve dikur dhe tani (lajmëtari këmbësor, me kalë, pëllumbi, tellall, telegrafi, postieri,telefoni,e-maili, mediat,etj). • Përshkruan hapësirën e banimit të tij (dhoma) dhe të familjes (shtëpi, banesë kolektive) dhe vendndodhjen e tyre: lagjen, vendbanimin, vendin. • Përshkruan ndryshimet pozitive dhe negative jetësore si

		<p>rrjedhojë e zhvillimit të shoqërisë njerëzore (si zbutja e kafshëve, shpezëve, punimi i tokës kultivimi i drithrave dhe kulturave të tjera lokale, përpunimi i xeheve si hekurit, bakrit, etj.; ndotja e mjedisit si uji, tokës, ajrit, ndryshimet klimatike etj.) dhe ndikimin e këtyre ndryshimeve në cilësinë e jetës së njeriut.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Përshkruan përshtatjen dhe shfrytëzimin e mjedisit natyror nga njeriu dhe konstaton ndërvarësinë njeri- natyrë. • Dallon disa procese e fenomene natyrore dobiprurëse për njeriun si p.sh. shiu, bora, erërat, etj., veçon disa fenomene natyrore të rrezikshme si stuhitë, vërshimet, zjarret, orteqet, tërmetet, vullkanet dhe përshkruan disa sjellje/veprime të njeriut në raste të tilla.
Normat, të drejtat dhe përgjegjësitë	RNF: 3. Njeh dhe mëson të zbatojë normat dhe rregullat shoqërore për jetë të përbashkët në diversitet	
	3.1. <i>Identifikon dhe respekton traditat dhe festat si pasqyrim i llojllojshmërisë kulturore, fetare, shoqërore, etnike e familjare.</i>	
	3.2. <i>Merr pjesë në caktimin e rregullave për jetën personale (kohën e punës, argëtimit, vizitave, pushimit dhe gjumit), rregullave të familjes, të shkollës dhe grupeve ku ai është i përfshirë dhe u përmbahet atyre.</i>	
	Tema	Rezultatet e të nxënës të lëndës (RNL)
	Luajmë dhe festojmë së bashku	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tregon për lojëra të ndryshme në grup, rregullat e tyre si dhe për nevojën e respektimit të tyre. • Përshkruan lojëra të popullarizuara dikur dhe sot në vend dhe jashtë tij si dhe merr pjesë në ditëlindje, ditën e shkollës, festat shtetërore, kombëtare, fetare, etj.
	Çka mund dhe çka duhet të bëjë në familje dhe shkollë?	<ul style="list-style-type: none"> • Tregon për të drejtat, detyrat dhe obligimet e tij dhe të pjesëtarëve të familjes (gjyshërve, prindërve, fëmijëve), dhe vlerëson rëndësinë e mbështetjes të ndërsjellë. • Tregon gatishmëri për të ndihmuar dhe respektuar shokët, të moshuarit, njerëzit me nevojë në familje dhe komunitet. • Shpjegon se çfarë mund dhe duhet të bëjnë fëmijët dhe banorët e lagjes për të ndihmuar njëri tjetrin, duke ndjekur shembuj të mirë të punës vullnetare (në familje, lagje, klasë, etj.) . • Mirëpërdor gjërat e tija dhe kujdeset, në mënyrë të përgjegjshme për gjërat e tjetrit (si p.sh. fletoret, librat, lodra etj.) në familje, shkollë, lagje etj.
Vendimmarr	RNF: 4. Përfshihet në dhënien e ideve, propozimeve dhe merr vendime në	

ja dhe institucionet	mënyrë të përgjegjshme	
	<i>4.1. Demonstron vetëbesim dhe merr vendime për çështje që lidhen me situata nga jeta e përditshme, në përputhje me moshën si individ dhe si anëtar i një grupi (familja, shkolla etj.)</i>	
	Tema	Rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL)
Vendosim për të mirën e përbashkët	<ul style="list-style-type: none"> • Tregon për rolin e individit në shoqëri (familje, lagje, shkollë, etj.) në të kaluarën dhe të sotmen dhe vlerëson rëndësinë e bashkëveprimit me të tjerët për të zgjidhur probleme të ndryshme për të mirën e përbashkët. • Diskuton për mënyrën e ndryshimit dhe përcaktimit të rregullave të reja në mjedise të ndryshme shoqërore (familje, klasë, shkollë, lagje etj.), nëpërmjet proceseve demokratike (marrëveshja, konsensusi, votimi etj.) • Identifikon personat me të cilët mund të komunikoj lirshëm dhe ata që duhet patur kujdes. 	
Mjedisi, resurset dhe zhvillimi i qëndrueshëm	RNF: 5. Kontribuon në ruajtjen dhe mbrojtjen e mjedisit si dhe në zhvillimin e qëndrueshëm	
	<i>5.1. Njeh dhe dallon disa nga llojet e ndotjes së mjedisit që shkaktohen nga faktorë të ndryshëm, në rrethin ku jeton dhe kupton rolin që ka në ruajtjen e mjedisit.</i>	
	<i>5.2. Kupton ndërlidhjen e mirëqenies personale e shoqërore në raport me kujdesin ndaj mjedisit.</i>	
Tema	Rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL)	
Pasuritë (resurset) e vendbanimit tim	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikon llojet kryesore të resurseve natyrore në vendbanim dhe rrethinë (p.sh. tokat, fushat, pyjet, ujërat, mineralet, etj.) dhe shpjegon rëndësinë e tyre për jetën e njerëzve. • Identifikon bimët, kafshët, shpezët që gjinden në rrethinën ku jeton dhe i përshkruan ato. 	
Kujdesi për mjedisin dhe shëndetin	<ul style="list-style-type: none"> • Përshkruan veprime dhe sjellje të tij dhe të tjerëve të përdorimit të kujdesshëm të resurseve natyrore për të mirën shoqërisë (bimët, kafshët, shpendët, ujin etj.). • Identifikon e merr pjesë së bashku me të tjerët në iniciativa dhe aktivitete të cilat përmirësojnë ambientin dhe rrisin shkallën ekologjike të mjedisit, si: grumbullimi adekuat i mbeturinave, rregullimi i parqeve, pyllëzimi, etj. • Veçon angazhime të bamiësve të komunitetit në mirëmbajtjen dhe funksionalizimin e lagjes, fshatit, qytetit, vendit dhe vlerëson kontributin e tyre për interesin 	

		<p>e përgjithshëm.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vlerëson rëndësinë e organizimit dhe të pjesëmarrjes në aktivitete sportive dhe rekreativo-fizike në natyrë për shëndetin fizik e mendor.
--	--	--

Udhëzime metodologjike

Për arritjen e rezultateve programi i lëndës Shoqëria dhe Mjedisi në klasën e dytë, sugjerohen metoda, teknika, strategji të mësimdhënies që nxisin interesim për nxënie, të nxënit ndërveprues dhe punën kërkimore të nxënësit. Përzgjedhja dhe përdorimi i tyre nga mësimdhënësit bëhen në funksion të zhvillimit të kompetencave të nxënësve, duke respektuar stilet e ndryshme të të nxënit të tyre.

Duke pasur parasysh specifikat e temave mësimore të programit kërkohet të bëhet mësimdhënie e diferencuar, duke u mbështetur në motivet, aftësitë dhe interesimet e nxënësit, në mënyrë që ai/ajo të jetë i gatshëm të tregojë çka dinë, kupton dhe çfarë mund të bëjë, kjo arrihet përmes debateve, mbajtje qendrimesh, dhënie opinionesh të ndryshme, këndvështrime të llojllojshme nga ana e nxënësit. Një aspekt tjetër i shtjellimit të kësaj lënde është përdorimi i përvojave personale, i ngjarjeve të ndryshme të komunitetit ku nxënësi bënë pjesë.

Loja është një nga format më të përshtatshme të arritjes së rezultateve të nxënies, pasi që edhe në temat e parapara për këtë klasë, kërkojnë që përmes lojës të vlerësojnë rregullat, aftësitë bashkëpunuese dhe socializimin me të tjerët, krijimin e shprehive të komunikimit efektiv, shkathhtësitë e të të menduarit kreativ, etj. Si shembull mund të jetë loja me role, simulimi i një ngjarjeje, ku përfshihen situata dhe role të personaliteteve, si mësimdhënës, drejtor, prindit dhe anëtarë të ndryshëm të komunitetit, etj. Gjatë trajtimit të temave, njërive mësimore mund të debatohet për çështje dhe rrugëzgjdhje të problemeve të cilat janë përzgjedhur për debat.

Theks i veçantë në metodologjinë e punës duhet t'u kushtohet metodave aktive të punës, si: puna me projekte, mësimi problemor, mësimi në bashkëpunim, biseda, vëzhgime, puna në mjedise konkrete (me organizata të ndryshme të komunitetit) etj. Gjithashtu rëndësi të veçantë duhet t'i kushtohet përdorimit të TIK-ut për konkretizimin e temave të ndryshme mësimore nga mësimdhënësi dhe për nxënie të pavarur nga nxënësi.

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Temat ndërkurrikulare janë tema të mëdha, me të cilat përballet shoqëria. Ato ndihmojnë arritjen e RNK-së dhe RNF-së dhe kanë për qëllim që të ndihmojnë nxënësin për të lidhur dijet e marrura në shkollë me ato në jetën e përditshme.

Nga mësimdhënësi kërkohet që në fazën e planifikimit të analizojë rezultatet e fushës, lëndës, temat dhe njësitë mësimore dhe të parashih se me cilat çështje ndërkurrikulare ndërlidhen ato. Në këtë mënyrë sigurohet trajtimi sa më i mirë i këtyre çështjeve duke marrë parasysh edhe

mësimdhënien e integruar. Çështjet ndërkurrikulare që mund të përfshihen në lëndën/ fushën janë:

- Edukimi për qytetari demokratike,
- Edukimi për paqe,
- Globalizimi dhe ndërvarësia,
- Edukimi për media, dhe
- Arsimi për zhvillim të qëndrueshëm.

Duke analizuar marrëdhëniet e shoqërisë në këndvështrimin e përgjegjësive qytetare, nxënësi mëson të jetë i përgjegjshëm ndaj detyrave dhe obligimeve brenda grupeve të ndryshme shoqërore. Ai ndërgjegjësohet për aspektet shoqërore të konsumit, për rrjedhojat e globalizimit për shoqërinë. Ky ndërgjegjësim e ndihmon nxënësin të kuptoj më mirë ndërvarësinë e ndërsjellë të mjedisit dhe të veprimtarisë njerëzore. Nxënësi ndërgjegjësohet për të drejtat e tij, menagjim të konflikteve dhe për nevojën për të zhvilluar kulturën e paqes. Në këtë mënyrë, ai/ajo kupton domethënien e veprimeve njerëzore në një vend të caktuar, si dhe merr qëndrimin e tij për çështjet të ndryshme shoqërore dhe mjedisore.

Udhëzime për vlerësim

Për të ndjekur progresin e nxënësit kërkohet vlerësim i vazhdueshëm. Pikë referimi duhet të jenë rezultatet e të nxënit të fushës, lëndës dhe ato për kompetenca. Mësimdhënësi duhet të përcaktoj forma të përshtatshme për vlerësimin e arritjes së rezultateve të nxënies nga nxënësi. Mësimdhënësi duhet të bëjë vlerësim të vazhdueshëm të nxënësit gjatë pjesëve të ndryshme të orës, si vlerësim të detyrave të shtëpisë, vlerësim të projekteve të realizuara individualisht ose në grup, vlerësimi me teste, vlerësim të dosjes, etj. Po ashtu është me rëndësi të bëhet vëzhgimi i punës në grup dhe i nismave individuale të nxënësit të cilat mund të vlerësohen përmes instrumenteve të të ndryshmeve si lista e kontrollit, etj.

Në këtë moshë është e rëndësishme të kultivohet shprehja e vetëvlerësimit, e cila mund të realizohet me mbajtjen e dosjes (portfolios) së nxënësit, ku ai /ajo ruan punime të ndryshme, si; intervista me familjarët për të kuptuar ndryshimet në shoqëri dhe në natyrë (banimin, ushqimin, veshjen, etj), punën individuale apo në grupe për mbrojtjen e mjedisit dhe materiale për çështje/tema të ndryshme.

Mësimdhënësi vlerëson nivelin e të kuptuarit , aftësive dhe zhvillimi i prirjeve qytetare që realizohen në kushte të ndryshme, si: shtëpi, shkollë, bashkësi e më gjerë. P.sh.për zbatimin e të drejtave, përgjegjësi në klasë, familje, në rrethin ku jeton në përgjithësi, aftësinë e nxënësit për hulumtimin e resurseve të mjedisit dhe kujdesi ndaj tyre, përmbushja e detyrave në kohën e caktuar, etj.

Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Për realizimin me sukses të rezultateve të parapara për këtë lëndë mësimore, mësuesi angazhohet për sigurimin e burimeve të ndryshme dhe për krijimin e mjedisit të përshtatshëm të nxënies si qasje në muze, objekte të trashëgimisë natyrore dhe kulturore, etj. Mësimdhënësi dhe nxënësi përveç teksteve shkollore inkurajohen të shfrytëzojnë edhe burime tjera si enciklopeditë, revistat, softuerë arsimorë, etj. Burimet të rëndësishme mund të jenë edhe informatat e marra nga anëtarët e familjes (nëna, babi, gjyshi, gjyshja), fqinjët, etj. Shumë aktivitete mësimore mund të realizohen edhe me materiale të krijuara nga vetë mësimdhënësi, por edhe nga vetë nxënësi. Krijimi i materialeve mësimore mund të bëhet edhe me materiale recikluese.

Përdorimi i teknologjive informative që nxënësit në bashkëpunim me mësuesin apo prindin e përdor për kërkim informate, përgatitjen e projekteve e detyrave të ndryshme, duhet të mirret në konsideratë vazhdimisht.

FUSHA KURRIKULARE: EDUKATË FIZIKE, SPORTET DHE SHËNDETI

Kurrikula lëndore/programi mësimor
Edukatë fizike, sportet dhe shëndeti

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Edukatë fizike, sportet dhe shëndeti

Përmbajtja

Hyrje

Qëllimi

Temat dhe rezultatet e të nxënit

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Udhëzimet për vlerësim

Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Hyrje

Veprimtaria fizike-lëvizore dhe aktivitetet sportive janë pjesë domethënëse e procesit mësimor dhe zënë një hapësirë shumë të rëndësishme në rritje dhe zhvillimin psiko- fizik, social-emocional dhe shëndetësor të fëmijëve.

Edukata fizike, sportet dhe shëndeti synon të zhvillojë njohuritë dhe shkathtësitë e çdo fëmije bazuar në nevojat individuale të tij/saj, të sigurojë përvoja, krijojë aftësi dhe shkathtësi të reja, të cilat do të zgjerojnë edhe më tej formimin kulturor, fizik e shëndetësor.

Procesi i edukimit fizik dhe shëndetësor luan rol themelor në përgatitjen e fëmijëve për realizimin e veprimtarive kulturore-sportive dhe artistike shkollore. Ky proces merr rëndësi të veçantë veçanërisht në realizimin e aktiviteteve dhe veprimtarive të tjera të kombinuara me ato artistike, shoqërore e shëndetësore.

Organizimi dhe realizimi i kësaj lënde do t'i ndihmojë fëmijët të vlerësojnë efektet pozitive të saj në shumë drejtime, jo vetëm në aspektin shëndetësor dhe fizik por edhe në marrëdhëniet midis njëri-tjetrit, zgjerimit të njohurive dhe krijimit të një mjedisi të shëndetshëm e social.

Qëllimi

Lënda Edukatë fizike, sportet dhe shëndeti për klasen e dytë ju ofron mundësi të gjithë femijeve për të përfutur njohuri, shkathtësi, shprehi, qëndrime, vlera dhe sjellje, të cilat do t'i përgatisin për jetë të shëndetshme psikofizike aktive. Kjo lënde gjithashtu j'u mundëson nxënësve zhvillim dhe stimulim të shëndetit të mirë në aspektin fizik, psikologjik, emocional dhe social, përmes pjesëmarrjes aktive në aktivitete sportive dhe aktivitete tjera të cilat e vetëdijesojnë atë për cilësinë e jetës së shëndetshme.

Temat dhe rezultatet e të nxënësve

Nxënësit në klasën e dytë arrijnë rezultatet e të nxënësve të lëndës (RNL) për temat e përcaktuara në tabelën e mëposhtme, të dalta nga rezultatet e të nxënësve të fushës (RNF) Edukatë Fizike Sportet dhe Shëndeti, të shkallës së parë të kurrikulës (Shk1) në Kurrikulën bërthamë për arsimin e mesëm të ulët:

Njësitë tematike/mësimore përgjatë një klase/viti shkollor

- Përkujdesja ndaj vetës dhe të tjerëve
- I shëndosh dhe i lumtur
- Kujdesi dhe siguria
- Aktivitetet psikomotorike dhe koordinimi i tyre
- Lojërat lëvizore dhe rëndësia e pushimit aktiv
- Ushqimi i shëndetshëm dhe shprehjet e të ushqyerit
- Mbrojtja dhe siguria nga rreziqet e ndryshme

Koncepti	RNF, TEMA dhe RNL	
Mirëqenie plote fizike, psikike, emocionale dhe sociale	RNF: 1. Tregon për ndjenjat e tij /saj në situatat e jetës se përditshme dhe identifikon të drejtat dhe përgjegjësitë tij/saj.	
	Tema	Rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL)
	Përkujdesja ndaj vetës dhe të tjerëve	Nxënësi: <ul style="list-style-type: none"> • Tregon kujdes për vetën dhe të tjerët në mënyra të ndryshme krijuese, • Menaxhon emocionet gjatë lojës, punës grupore, bashkëveprimit me të tjerët, si dhe • Gjykon veprimet e veta dhe të tjerëve në situata të caktuara.
I shëndosh dhe i lumtur	Nxënësi: <ul style="list-style-type: none"> • Paraqet në forma të ndryshme individin e shëndosh dhe të jetuarit e shëndetshëm, • Tregon rolin që kanë individët/institucionet që ofrojnë ndihmë në situata të caktuara, • Tregon për simptoma të gjendjes jo të mire shëndetësore dhe di të kërkoj ndihme, si dhe • Përshkruan rëndesin e shëndetit dental dhe oral. 	
Zhvillimi i gjithanshëm dhe harmonik i trupit përmes aktiviteteve fizike dhe sportive	RNF: 2. 1. Demonstron kombinime me lëvizje të ndryshme jo lokomotorë tërheqje, shtytje, ekuilibrim, kthim, rrotullim , lokomotorë, ecje, vrapim, kërcim) dhe sporteve të tjera. 2. Merr pjesë aktive duke zhvilluar shkathtësitë lëvizore nëpërmjet lojërave elementare dhe popullore sporteve të tjera.	
	Tema	Rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL)
	Aktivitetet psikomotorike dhe koordinimi i tyre	Nxënësi: <ul style="list-style-type: none"> • Aplikon teknikën e duhur të frymëmarrjes dhe nxehtësisë para, gjatë dhe pas aktiviteteve dhe ushtrimeve fizike, • Zbaton pozicionet e sakta të drejtqëndrimit në pozitë ulur, në këmbë, në vend dhe në lëvizje, • Respekton rregullat dhe udhëzimet e sigurta gjatë lojërave, aktiviteteve apo përdorimit të mjeteve, rekuizitave dhe pajisjeve të ndryshme, si dhe

		<ul style="list-style-type: none"> • Demonstron shkathtësi fizike gjatë aktiviteteve psikomotorike si pasim, gjuajtje, hedhje, me dorë me këmbë e tjera.
	Lojërat lëvizore dhe rëndësia e pushimit aktiv	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aplikon ushtrime me elemente të hapësirës, gjerësisë, formës, forcës, shpejtësisë, kohës dhe ritmit të lëvizjes, • Demonstron koordinim lëvizor në lëvizje të thjeshta manipulative në raport me mjetet në dispoziicion, • Aplikon teknikat fillestare të kapërdimit para, kërcimit me pengesa të ndryshme dhe goditjes në shenjë, • Dallon shenjat e lodhjes dhe praktikon mënyrat e çlodhjes gjate lojës dhe ushtrimeve, dhe • Zbaton mënyrat e duhura të veshjës dhe ruajtjes së higjienës personale, gjatë dhe pas aktiviteteve fizike brenda dhe jashtë shkollës.
Promovimi i stilit aktiv dhe të shëndetshëm të jetës	RNF: 3.	
	<p><i>1. Dallon mënyrën e drejtë të të ushqyerit sipas rutinës, ushqimin e shëndetshëm dhe jo të shëndetshëm dhe shpjegon ndikimin e të ushqyerit në rritje dhe në zhvillim.</i></p> <p><i>2. Demonstron shkathtësi dhe shprehi për mirëmbajtjen e higjienës personale në shtëpi, në shkollë dhe mjedis.</i></p>	
	Tema	Rezultatet e të nxënës të lëndës (RNL)
	Ushqimi i shëndetshëm dhe shprehjet e të ushqyerit	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diskuton për shpehitë e shëndetshme të të ushqyerit, • Zbaton praktikat higjienike para, gjate dhe pas ushqimit, • Spjegon prejardhjen e ushqimeve që konsumon, • Dallon vlerat ushqyese të produktet që konsumon, dhe • Vlerëson ndikimin e ushqimit dhe aktiviteteve fizike në shëndet.
Vetëdijesimi për ndikimin e përdorimit të substancave që krijojnë varshmëri	RNF: 4. Identifikon produktet dhe mjetet të cilat nuk preken dhe nuk konsumohen dhe kupton se çfarë janë barnat dhe substancat e dëmshme	
	Tema	Rezultatet e të nxënës të lëndës (RNL)
	Mbrojtja dhe siguria nga rreziqet	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diskuton për sigurinë dhe rreziqet në jetën e përditshme në shtëpi, shkollë dhe mjedise tjera si dhe

	e ndryshme	<ul style="list-style-type: none"> Tregon për rëndesin e medikamenteve dhe rreziqët nga përdorimi i barnave, substancave, preparateve, pajisjeve të ndryshme për jetën e tyre.
Edukimi mbi mjedisin dhe zhvillimin e qëndrueshëm	RNF: 5. Kupton rëndësinë e zhvillimit të vazhdueshëm të aftësive fizike, dhe ndikimin e mjedisit në shëndetin dhe cilësinë e jetës	
	Tema	Rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL)
	Kujdesi për mjedisin	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Diskuton për faktorët e mjedisit të jashtëm që ndikojnë në rritjen dhe zhvillimin e tij/saj Zbaton rregulla elementare të mbajtjes pastër të mjedisit që e rrethon Përzgjedh mjediset e përshtatshme për zhvillimin e aktiviteteve fizike Respekton rregullat elementare të ecjes në natyrë

Udhëzime metodologjike

Realizimi i përmbajtjes në lëndën Edukatë, fizike, sportet dhe shëndeti për klasën e dytë bëhet përmes përdorimit të metodave dhe teknikave të ndryshme të mësimdhënies të cilat duhet të jenë në përputhje me moshën e nxënësve por edhe t'i përshtaten përmbajtjes në mënyre që të arrihen rezultatet e përcaktuara me program.

Organizimi i mirë i orës mësimore do të thotë që fëmijët të vendosen në situata konkrete praktike, ku ata provojnë elementët lëvizorë e sportive pasi që aktivitetet lëvizore, (loja dhe sporti) nuk janë thjesht argëtuese për ta, por një punë aktive, që dominon shumicën e jetës së tyre. Theks të veçantë duhet t'i kushtohet mbajtjes së higjienës personale dhe të mjedisit. Gjithashtu duhet të kemi parasysh edhe sigurinë e nxënësve në kuptimin e praktikave të sigurta të cilat duhet të behën shprehi tek nxënësit në mënyrë që ato të ndiqen gjatë gjithë jetës së tyre.

Mësimdhënia në vetëvete është një proces ndërveprues dhe ka të bëjë me faktin se funksioni dhe qëllimi kryesor i saj është të nxënit. Kjo është karakteristika më themelore e të gjithë metodave dhe teknikave me në qendër nxënësin që përdoren në klasën e dytë duke përfshi edhe metoda dhe teknika tjera të cilat sigurojnë mësimdhënie gjithëpërfshirëse për të gjithë nxënësit siç janë: metoda verbale e cila ka përdorim të gjerë në lëndën e Edukatës Fizike, Sportet dhe Shëndeti, metoda e demonstrimit është shumë efikase për përvetësimin e lëvizjeve të reja nga ana e nxënësve, metoda e ushtrimit praktik, metoda integrale (e tërësisë) përdoret për paraqitjen e ushtrimit në tërësi me të gjitha pjesët përbërëse të tij, metoda analitike (e pjesëshme) ndihmon në përvetësimin e ushtrimeve komplekse dhe më të vështira, diskutimi, stuhi mendimesh (brainstorming) e të tjera të cilat mësimdhënësi i përzgjedh në varësi nga përmbajtja e tematikave.

Në të gjitha rastet zbatimi i metodave dhe teknikave mësimore duhet të shoqërohet me përdorimin e materialeve dhe të mjeteve përkatëse didaktike duke pasur gjithnjë parasysh dhe sigurinë e nxënësve.

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Lidhjet midis fushave të ndryshme kurrikulare zëne vend të posaçëm në lëndën e Edukatës fizike, sportet dhe shëndeti pasi e ndihmon atë të kuptojë, të përforcojë dhe zbatojë në praktikë njohuritë e fituara. Lënda Edukatë fizike, sportet dhe shëndeti lidhet me fushat e tjera kurrikulare nëpërmjet të cilave nxënësit fitojnë njohuri në lidhje me fenomene e dukuri, të cilat mbështesin lëndën në përgjithësi dhe procesin e edukimit fizik në veçanti.

Realizimi i çështjeve ndërkurrikulare do të ndihmojë zhvillimin dhe plotësimin e përmbajtjes së fushës për arritjen e të gjitha kompetencave të përcaktuara me Kornizën e Kurrikulit të Kosovës. Disa nga çështjet ndërkurrikulare që i ndihmojnë nxënësit në këtë nivel janë:

- Globalizimi dhe ndërvarësia (i referohet bashkëveprimit, kombinimit të aftësive dhe mundësive për të krijuar gjera të përbashkëta, kombinimit të përpjekjeve me të tjerët për të arritur suksese më të mëdha)
- Shfrytëzimi i medias (i referohet përdorimit të mediave për sigurimin e informacioneve të reja dhe të drejta, krijimin dhe përdorimin e informatave, komunikimin përmes mediave tradicionale dhe digjitale, kritiken ndaj mediave, gjuhën e mediave dhe ndikimin e saj në shoqëri, pritjet e qytetarëve nga mediat dhe përdorimit të drejtë dhe të sigurtë)
- Edukimi për zhvillim të qëndrueshëm (ekonomik, shërbimet për bashkësinë; siguria, mbrojtja e mjedisit natyror dhe human dhe zhvillimi i qëndrimeve ekologjike);
- Gjuha dhe shkathhtësitë e komunikimit në tërë Kurrikulën (cilësia e mirë e komunikimit në të gjitha lëndët);
- Zhvillimi personal dhe aftësitë për jetë (edukimi për konsumim dhe kursim; respekti për vete dhe për të tjerët, toleranca, vetëpërmbajtja, aftësia për marrëveshje; vetëiniciativa dhe përgatitjet për të ardhmen).
- Arsimi për zhvillim të qëndrueshëm (i referohet temave me rëndësi të përgjithshme të cilat ndikojnë në ndërgjegjësimin e të rinjve/nxënësve për një qëndrim aktiv ndaj çështjeve dhe dukurive mjedisore, në nivel lokal dhe global).

Në përgjithësi rezultatet e fushës i prekin çështjet ndërkurrikulare andaj kujdes do t'i kushtohet trajtimit adekuat në njësit mësimore duke marrë për bazë moshën e nxënësve dhe potencialet e tyre. Megjithatë parësore është puna e mësimdhënësit i cili gjatë punës së tij/saj t'i kushtoj kujdes çështjeve ndërkurrikulare që në fazën e planifikimit të analizojnë njësitë mësimore me cilat çështje ndërkurrikulare ndërlidhen në mënyre që të sigurohet të nxënë i integruar i cila mundëson edhe arritjen e kompetencave të përcaktuara me Kornizën e Kurrikulit të Kosovës.

Udhëzimet për vlerësim

Vlerësimi ka për qëllim mbledhjen sistematike të informatave të arritjeve të nxënësit gjatë procesit të të nxënës, përkrahjen e nxënësit në zotërimin e rezultateve të të nxënës, përcaktimin e nivelit të performancës për secilin nxënës. Vlerësimi i bazuar në kompetenca, në vete përmban informata të hollësishme kthyesë të sakta, kritike, përmbajtjesore dhe konstruktive për të ndihmuar nxënësën në arritjen e rezultateve të të nxënës në zotërimin e kompetencave.

Vlerësimi mbështetet tërësisht në rezultatet e programit lëndor dhe mësimdhënësi/ja nuk ka të drejtë të vlerësojë nxënësën për ato rezultate që nuk përshkruhen në program mësimor. Objektivi i vlerësimit nuk janë vetëm njohuritë dhe aftësitë, por edhe qëndrimet dhe vlerat e nxënësve.

Mësimdhënësi/ja zhvillon një larmi mënyrash vlerësimi për shembull:

- Përshkrim gojor të lëvizjeve që duhet përmirësuar.
- Përdoren fjalë e shprehje inkurajuese gjatë të mësuarit.
- Testi me shkrim i standardizuar.
- Pjesëmarrja aktive gjatë orës mësimorë (liste kontrolli).
- Ese (hulumtim individual apo grupor për temat e edukimit shëndetësor).
- Ilustrimet apo shprehje tjera krijuese, dhe
- Video incizimet.

Ndërkaq të edukimi fizik dhe sportet fokusi i mësimdhënësit duhet të jetë në vlerësimin e këtyre elementeve:

- Korrigjim me takt i lëvizjeve jo të drejta,
- Lista e kontrollit,
- Pjesëmarrja aktive në lojërat elementare gjatë orës mësimore,
- Me zgjedhjen e nxënësve më të shpejt në vrapim,
- Me kompozim ushtrimesh fizike dhe me pikë,
- Me sistem pikësh për ushtrimet e veçanta,
- Me sistem pikësh për vallëzimin e kompozuar,
- Me pikë për veprime individuale,
- Me pikë për grupin me të mirë gjatë lojës apo garës, dhe
- Me pikë për skemat lëvizore të vrapimeve të ndryshme.

Këtyre vlerësimeve mund t'u shtohen edhe vlerësimet mbi aktivizimin në veprimtaritë e ndryshme sportive.

Portfolio e nxënësve është mundësi vlerësimi dhe vetëvlerësimi e cila përmbledh performancën e nxënësit gjatë vitit shkollor për një fushë të caktuar. Gjithashtu portfolio mund të përmbajë detyra tematike praktike, foto dhe CD të demonstrimit të aftësive lëvizore për linja të ndryshme të programit, angazhime në veprimtari të ndryshme shkollore etj.

Udhëzime për materialet didaktike dhe burimet e mjetet mësimore

Për realizimin me sukses të kompetencave në fushën mësimore Edukatë fizike, sportet dhe shëndeti, është e rëndësishme të përdoren burime të ndryshme mësimore që i motivojnë fëmijët dhe stimulojnë progresin e tyre në mënyre që të krijojnë shprehje dhe shkathtësi të nevojshme për jetë.

Për realizimin më të suksesshëm të fushës mësimore Edukatë fizike, sportet dhe shëndeti, duhet të përdoren një spektër i gjerë i burimeve mësimore, përfshirë tekstet, librat e aktiviteteve dhe të ushtrimeve, librat e punës, broshura, atlase, enciklopedi, softuerë arsimorë, projekte, studime të ndryshme, analiza dhe raporte të ndryshme të fushës përkatëse dhe libra të tjerë.

Mësimdhënësit dhe fëmijët mund të angazhohen në hartimin dhe shfrytëzimin e materialeve mësimore, p.sh.: rezultatet e projekteve të realizuara nga fëmijët mund të bëhen burime të vlefshme mësimore për klasa të ndryshme.

FUSHA KURRIKULARE: JETA DHE PUNA

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Shkathësi për jetë

Kurrikula lëndore/programi mësimor

Shkathtësi për jetë

Përmbajtja

Hyrje
Qëllimi
Temat dhe rezultatet e të nxënit
Udhëzime metodologjike
Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare
Udhëzimet për vlerësim
Udhëzime për materialet dhe burimet mësimore

Hyrje

Lënda “Shkathësi për jetë”, në klasën e dytë është e orientuar drejt përvetësimit të njohurive, shkathësive, qëndrimeve dhe vlerave për të ngritur vetëdijesim dhe vetëbesim përustrimin e punës praktike, përdorimin e TIK-ut, bashkëpunimin lidhur me ekonominë familjare, me mjedisin jetësor dhe orientim për jetë dhe punë.

Kjo lëndë përfshin përpjekjet sistematike për të ndikuar në procesin e zhvillimit të nxënësve të cilët përmes procesit të të mësuarit përdorin materiale të ndryshme, mjetet e punës të cilat kontribuojnë drejtpërdrejt në zhvillimin e shkathësive dhe aftësive për jetë dhe punë.

Lënda ndikon tek fëmijët në zhvillimin e mendimit kritik, zhvillimin e aftësive për të zgjidhur probleme, nxitjen e kreativitetit, aftësinë prezantuese, rritjen e vetëbesimit dhe punën ekipore.

Qëllimi

Qëllimi i lëndës “Shkathësi për jetë” është që, nxënësi të njihet me mjetet dhe rregullat, sigurinë në punë, me rreziqet në shtëpi, shkollë dhe komunitet (duke dalluar rolet e ndryshme të individëve në jetë dhe punë), pastaj të njihet me trafikun dhe sjelljen e tij në trafik, profesionet, përdorimin e mjeteve të thjeshta, si dhe kompjuterin, tv-në, mediat, planifikimin dhe shëndetin, si dhe me mjedisin në përgjithësi.

Temat dhe rezultatet dhe të nxënit

Nxënësit në klasën e dytë arrijnë rezultatet e të nxënit të lëndës (RNL) për temat e përcaktuara në tabelën e mëposhtme, të dala nga rezultatet e të nxënit të fushës (RNF) Jeta dhe puna, të shkallës së parë të kurrikulës (SHK1) në Kurrikulën bërthamë për arsimin fillor.

Koncepti	RNF, TEMA dhe RNL
Zhvillimi i bazuar në aktivitete praktike manuale (Punëdore)	RNF 2. Ngritja e cilësive personale për jetë dhe punë 2.1 Dallon ngjashmëritë dhe ndryshimet ndërmjet moshatarëve në klasë dhe në shkollë sa u përket talenteve, interesave dhe prirjeve për aktivitete ndryshme brenda dhe jashtë shkollës. 8. Komunikimi në / për jetë dhe për punë 8.1 Ndjek udhëzimet gjatë aktiviteteve të matjes, të shënimit, të prerjes së sigurtë dhe të formësimit të materialeve të ndryshme.

	Tema	Rezultatet e të nxënës të lëndës (RNL)
	1. Materialet dhe përpunimi i tyre	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përshkruan vetitë elementare të materialeve nga jeta e përditshme dhe mënyrat e përpunimit të tyre. -Emërton materialet sipas llojit, ngjyrës etj. -Krahason llojlojshmërinë e vetive të materialeve për përdorim të veçantë. -Zbaton punën praktike me mjete dhe materiale të ndryshme.
Zhvillim personal ishkathtësive për jetën	RNF	
	6.Promovimi i kushteve të sigurta për jetë dhe për punë 6.1 Identifikon rregullat për mbrojtje dhe siguri,dallon rreziqet në jetën e përditshme.	
	2.Trafiku	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Njeh në mënyrë të vetëdijshme rregullat e trafikut. -Përshkruan rolin e policit në rrugë. -Dallon llojet e trafikut. -Zbaton në vazhdimësi rregullat e këmbësorëve. -Identifikon dhe emërton shenjat e komunikacionit.
Këshillim dhe orientim në karrierë	RNF	
	3. Kuptimi dhe përdormi i teknologjisë për jetën dhe punën e përditshme 3.2 Përdor veglat, mjetet dhe materialet e sigurta dhe adekuate për të punuar prodhime të thjeshta bazuar në iniciativa personale apo të propozuara nga mbikëqyrësi ose mësimdhënësi.	
	4. Përdorimi i TIK-ut për të avancuar nxënien dhe cilësinë e jetës së përditshme 4.2Përdor sigurt TIK-un për kryerjen e detyrave,hulumtim dhe zhvillim të shkathhtësive përmes projekteve sipas nivelit.	
	7. Përgatitja për jetën profesionale dhe karrierën e ardhshme 7.1 Identifikon aktivitetet dhe bartësit e aktiviteteve që zhvillohen në shtëpi, institucion parashkollor,shkollë dhe komunitet.	
	3. Profesionet	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Emërton personat e rrethit të lidhur me profesione të ndryshme. -Përshkruan profesionet e ndryshme nga jeta e përditshme. -Shpreh dëshirën për profesionin e tij të

		<p>ardhshëm.</p> <p>-Demonstron me vegla të ndryshme që lidhen me profesione të caktuara.</p> <p>-Realizon projekte të vogla(duke përdorë burime të ndryshme si kompjuterin,mediat, fletushkat, revista etj.).</p>
Ekonomi familjare	RNF	<p>1.Kuptimi dhe ushtrimi i punës praktike në shtëpi, në shkollë dhe në komunitet</p> <p>1.1 Përshkruan ndryshimet dhe ngjashmëritë ndërmjet aktiviteteve që bëhen në shtëpi dhe në shkollë.</p> <p>1.2 Zbaton veprimtari praktike të thjeshta në familje,në shtëpi dhe në klasë,bazuar në detyrat e caktuara qartë nga mësuesi dhe nga prindërit.</p> <p>5. Ushtrimi i zhvillimit të ndërmarrësisë dhe biznesit</p> <p>5.1Përmes veprimeve praktike në ekonominë familjare kupton dhe përjeton faktorët që duhen marrë në konsideratë.</p>
	4. Planifikimi	<p>Nxënësi:</p> <p>-Tregon për përgjegjësitë që ka në familje lidhur me planifikimin.</p> <p>-Përshkruan mënyrën e planifikimit dhe të vendimmarrjes në shtëpi, në shkollë.</p> <p>-Diskuton për të ardhurat dhe shpenzimet bashkë me familjen.</p>
Edukim për zhvillim të qëndrueshëm	RNF	<p>1.Kuptimi dhe ushtrimi i punës praktike në shtëpi, në shkollë dhe në komunitet</p> <p>1.1 Përshkruan ndryshimet dhe ngjashmëritë ndërmjet aktiviteteve që bëhen në shtëpi dhe në shkollë.</p> <p>1.2 Zbaton veprimtari praktike të thjeshta në familje,në shtëpi dhe në klasë,bazuar në detyrat e caktuara qartë nga mësuesi dhe nga prindërit.</p> <p>6. Promovimi i kushteve të sigurta për jetë dhe për punë</p> <p>6.1Kupton rregullat për mbrojtje dhe siguri,dallon rreziqet në jetën e përditshme.</p> <p>9. Mbrojtja dhe ruajtja e natyrës dhe e mjedisit</p> <p>9.1Identifikon dhe klasifikon materiale ricikluese bazike nga ekonomia familjare duke i dalluar,duke i krahasuar dhe duke i renditur për përdorim të mëtejshëm.</p>

	5.Mjedisi dhe shëndeti	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Njeh dhe zbaton në vazhdimësi e në mënyrë të vetëdijshme rregullat e higjienës,duke u kushtuar kujdes vetes,të tjerëve, mjedisit në shkollë dhe në shtëpi. -Përshkruan mënyrën e veprimit me rastin e paraqitjes së ndonjë sëmundjeje. - Përshkruan veprimet që kryhen për mbrojtjen e pastërtisë individuale,ambientit,klasës,shkollës dhe mjedisit përreth. -Demonstron klasifikimin e mbeturinave sipas llojit të materialit. -Emërton shkaktarët e ndotjes së ambientit.
Puna dhe edukimi për ndërmarrësi	RNF	<p>2. Ngritja e cilësive personale për jetë dhe punë</p> <p>2.1 Dallon ngjashmëritë dhe ndryshimet ndërmjet moshatarëve në klasë dhe në shkollë sa u përket talenteve,interesave dhe prirjeve për aktivitetet ndryshme brenda dhe jashtë shkollës.</p> <p>4. Përdorimi i TIK-ut për të avancuar nxënien dhe cilësinë e jetës së përditshme</p> <p>4.1 Përdor kompjuterin personal për komunikim fillestar.</p> <p>4.2Përdor sigurtë TIK-un për kryerjen e detyrave,hulumtim dhe zhvillim të shkathtësive përmes projekteve sipas nivelit.</p>
	Mediat	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Dallon disa lloje mediash dhe liston emisionet e TV-së në bazë të moshës përkatëse. -Luan rolin e moderatorit gjatë aktiviteteve brenda klasës. -Diskuton me grupin për përmbajtjen e revistës për fëmijë. - Krijon fletushkën e klasës me punime të shkruara me dorë dhe të skicuara.

Udhëzime metodologjike

Për realizimin e përmbajtjeve që përcaktohen në lëndën “Shkathtësi për jetë“ për klasën e dytë, mund të përdoren metodat e ndryshme të punës me qëllim të përmbushjes së kërkesave që ka kjo lëndë, por edhe për shkak të specifikave që mbart në vete. Disa prej metodave që e lehtësojnë zhvillimin e suksesshëm janë metodat e mësimdhënies që në qendër kanë nxënësin.

Me qëllim të përmbushjes së kërkesave për nxënie cilësore sugjerohen disa metoda, forma dhe teknika të ndryshme të punës:

- Diskutimi dhe të nxënit në bashkëpunim(në grupe të vogla, grupe më të mëdha dhe me të gjithë nxënësit);
- Mësimdhënie përmes vrojtimit,demonstrimit dhe eksperimentit;
- Të mësuarit dhe të nxënit përmes mjeteve multimediale e ne veçanti përmes kompjuterit;
- Ushtrimet me luajtje rolesh;
- Inkurajimi i punës individuale dhe shkëmbimi injohurive dhe shkathtësive, puna interaktive;
- Të mësuarit në natyrë dhe vizitat në objekte industriale.

Në të gjitha rastet zbatimi i metodave apo teknikave mësimore duhet të shoqërohet me përdorimin e materialit dhe të mjeteve përkatëse didaktike, pa të cilat nuk mund të arrihen rezultatet e pritura.

Udhëzime për zbatimin e çështjeve ndërkurrikulare

Në kuadër të lëndës “Shkathtësi për jetë” një ndër qëllimet e rëndësishme të saj duhet të jetë edhe realizimi i çështjeve ndërkurrikulare, që do të ndihmojnë në arritjen e kompetencave kryesore të parapara me KKK.

Disa nga çështjet ndërkurrikulare që duhet të merren në konsideratë në këtë nivel, por që mund të trajtohen në vazhdimësi edhe në nivelet e tjera, janë:

- Edukimi për qytetari demokratike,
- Edukimi për paqe,
- Globalizimi dhe ndërvarësia,
- Edukimi për media, dhe
- Arsimi për zhvillim të qëndrueshëm.

Udhëzime për vlerësim

Vlerësimi është një element i pranishëm në çdo veprimtari mësimore. Matja dhe vlerësimi janë pjesë përbërëse dhe mjaft të rëndësishme të mësimdhënies në shkollën bashkëkohore.

Nxënësit nxënë gjatë viteve të shkollimit. Sidoqoftë, jo gjithçka që ata nxënë mund të matet me anë të testeve, edhe për faktin se, për nxënësit e nivelit fillor, përdorimi i

teknikave të ndryshme mundëson vlerësim sa më real, bazuar në karakteristikat e ndryshme të nxënësve.

Lënda Shkathtësi për jetë, për shkak të natyrës dhe specifikave që ka, kërkon shumëllojshmëri të mënyrave të vlerësimit në baza të rregullta, ku fokusi është mbi të kuptuarit e jetës dhe të punës; konceptet dhe praktikimi i sjelljeve dhe i qëndrimeve pozitive. Me fjalë të tjera, nxënësit duhet të jenë në gjendje në vazhdimësi dhe në mënyrë aktive të zbatojnë në praktikë njohuritë e mësuara në jetën e tyre të përditshme.

Për shkak të specifikave që ka kjo lëndë do të ishte e vlefshme që, përveç vlerësimit numerik, në masë të madhe të aplikohet vlerësimi përshkrues, pasi puna në grup, projektet, aftësitë psikomotore, aftësia e të folurit etj., nuk mund të maten me anë të testeve. Për t'i matur dhe përt'i vlerësuar ato, përdoren instrumente të tjera. Vëzhgimi i drejtpërdrejtë është një procedurë e përshtatshme për lëndën” Shkathtësi për jetë”, që mund të përdoret në situata të ndryshme mësimore dhe në të gjitha nivelet eshkolimit.

Ekzistojnë disa teknika dhe instrumente që ndihmojnë në vrojtimin e drejtpërdrejtë të veprimtarisë së nxënësit, të cilat përdoren për vlerësim. Ja disa prej tyre:

Buletini i pjesëmarrjes, përshkruhet si një teknikë vrojtimi që mund të përdoret për të vrojtuar, në grupe të vogla ose gjatë diskutimit. Buletini tregon se cili jep ndihmesë, sa shpesh bashkëpunon, sa të vlefshme janë ndihmesat etj.

Lista e kontrollit, është një instrument që përmban një listë me tema, objektiva, njohuri, për të cilat nxënësi do të vëzhgohet. Qëllimi kryesor i listës së kontrollit është të regjistrojë një vlerësim të vazhdueshëm për përparimin e nxënësit, duke dëshmuar se si i përmbush ai detyrat ose objektivat e llojeve të ndryshme. Krahas listësme elementet që do të vrojtohen, jepet edhe një shkallë vlerësuese.

Dosja e nxënësit, është një mjet që mund të përdoret për të treguar modele të punëve të nxënësve, të cilat dëshmojnë përparimin e nxënësit, aftësitë e tij dhe nivelin e punimeve. Dosja mund të përmbajë, për shembull, vizatime, një projekt, një krijim, plane etj.

Dosja ka vlera për këto arsye:

- Është një mjet që u jep informacion mësuesit, prindërve dhe nxënësve.
- Nxënësit i jep një pasqyrë tërësore të punës së tij.
- Duke e përgatitur vetë dosjen, nxënësi luan rol aktiv në procesin e mësimin dhe të vlerësimit.

Udhëzime për materialet dhe burimet mesimore

Për realizimin me sukses të kompetencave në lëndën “Shkathtësi për jetë” është e rëndësishme të përdoren burime të ndryshme mesimore për t’i motivuar nxënësit dhe për të stimuluar progresin e tyre në mënyrë që të përvetësojnë shprehi dhe shkathtësi të nevojshme për jetë dhe për punë në jetën e përditshme. Meqenëse, tekstet shkollore janë burime të vlefshme dhe të rëndësishme të nxënies, qasja e nxënësve në informacion nuk duhet kufizuar vetëm në tekstet shkollore, por edhe në burime të tjera të cilat i shërbejnë për të planifikuar dhe për të realizuar procesin mësimor në klasë.

Për realizimin më të suksesshëm të lëndës “Shkathtësi për jetë” duhet të përdoren një spektër i gjerë i burimeve mesimore, përfshirë tekstet shkollore, librat e aktiviteteve dhe të ushtrimeve, librat e punës, broshura, atlase, enciklopedi, softuerë arsimorë, projekte, studime të ndryshme, analiza dhe raporte të ndryshme të lëmit përkatës dhe materiale përkatëse pune. Mësimdhënësit, nxënësit dhe bartësit e tjerë të arsimit, po ashtu mund të angazhohen në hartimin e burimeve të përshtatura mesimore, p.sh., rezultatet e projekteve të realizuara nga nxënësit mund të bëhen burime të vlefshme mesimore për klasa të ndryshme.

Mësimdhënësit mund të përgatisin dosje, gazeta, revista, literaturë të specializuar apo doracakë të ndryshëm për aktivitete me nxënës. Gjithashtu, është shumë me rëndësi që nxënësit dhe mësimdhënësit të bashkëpunojnë edhe për prodhimin e materialeve të ndryshme përmes shfrytëzimit të burimeve të teknologjisë informative.